

Nr 4 1957
39 ÅRG.

UPPLAGA 13.300 EX.

BRANDKÄRS- tidsskrift

ORGAN FÖR SVENSKA BRANDKÄRERNAS RIKSFÖRBUND
REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS EKBERG

JAKOBSGATAN 14, STOCKHOLM C - TELEFON 21 36 06 - POSTGIROKONTO NR 4870

Redogörelse

för

SVENSKA BRANDKÄRERNAS RIKSFÖRBUNDS

verksamhet 1956.

Centralstyrelsen för Svenska Brandkärernas Riksförbund får härmed avgiva berättelse över förbundets verksamhet under 1956.

Vid årsskiftet 1956/1957 voro 2.312 kårer anslutna till Riksförbundet och dess länsförbund. Medlemsantalet är något mindre än tidigare år.

Under året ha ett flertal kommuner omorganiserat sitt brandförsvaret, vilket i vissa fall inneburit en centralisering av kommunernas släckningsstyrkor och i andra fall släckningsavtal med intilliggande större brandkår. Denna omorganisation har medfört, att större släckningsområden skapats med möjlighet att åstadkomma slagkraftiga och effektiva brandkåre. Detta ställer ökade krav på det icke heltidsanställda brandbefälets och den övriga personalens kunskaper. Under året har glädjande nog kunnat konstateras, att de kurser av olika slag, vilka anordnats av riksförbundet och länsförbunden, lockat en betydligt större anslutning än tidigare. Alarmeringen av brandkärerna har även kunnat förbättras genom att ständigt bemannade alarmeringscentraler organiserats eller tidigare befintliga centraler kunnat utnyttjas för större område. Detta hälsas med tillfredsställelse framför allt vad gäller de automatiserade

delarna av telenätet. Tyvärr är det emellertid även så, att stora svårigheter att snabbt och effektivt alarmera brandkärerna föreligger på sådana ställen, där problemet icke slutgiltigt lösts.

En centralisering av brandkårsavdelningar och därmed en överföring av samtliga dessa avdelningars arbetsuppgifter till t. ex. en kår ger icke alltid en rationell lösning av kommunens brandförsvaret. En noggrann planläggning av brandförsvaret inom kommunen bör företagas, så att brandkårens utformning beträffande personal, fordon och övrig utrustning blir bästa möjliga. Härvid måste teknikens genom utveckling ökade möjligheter utnyttjas. Då som först erhålles ett brandförsvaret, som blir såväl effektivt som ekonomiskt lämpligt.

Under året har på anmodan av riksbrandinspektören och genom statspolisens försorg påbörjats en besiktning av brandbilarna. Avsikten har varit att undersöka trafiksäkerheten hos fordonen. På sina håll har så grava anmärkningar framkommit, att körförbud för vissa brandbilar utfärdats. Någon statistik över de fel, som orsakat dessa förbud, har hittills icke kunnat uppgöras. Från polisen har emellertid inhämtats att bristande materiellvård ofta

är för handen. I tidigare verksamhetsberättelser har styrelsen framhållit, att materielvärden i vissa fall eftersatts och att effektiviteten hos vederbörande brandkårer därigenom äventyrats. Styrelsen vill här åter understryka vikten av fullgod materielvård för att nå största möjliga effektivitet och säkerhet, samt erinra om den utredning om brandbilar som f. n. pågår inom arbetskommissionen.

Årsmötet 1956 avhölls gemensamt med Svenska Brandskyddsföreningen i Trollhättan och Vänersborg den 24—25 maj. Svenska Brandbefälsförbundet och Svenska Brandingenjörsföreningen hade även vid samma tidpunkt förlagt sina resp. årsmöten till dessa städer.

Vid årsmötet hölls uppskattade föredrag av docent A. Hedgran om "Radioaktiviteten, ett nytt brandförsvarsproblem" och av riksbrandinspektör I. Strömdahl om "Höghusens brandförsvarsproblem". I anslutning till föredragen förekom livliga diskussioner. Svenska Brandredskapsföreningen hade anordnat en förnämlig och välbesökt utställning och demonstration av brandfordon och -redskap.

Den 7—9 juli firade Brandkårens Centralförbund i Finland sin femtioåriga tillvaro. Svenska Brandkårens Riksförbund representerades härvid av brandchef N. Grönvall och förbundsdirektören.

Centralstyrelsen har utgjorts av:

Landshövding E. Mossberg, ordförande	vald t. o. m. förbundsmötet 1958
Direktör E. Lindbohm, v. ordförande	" 1957
Direktör S. Fryklund, kassaförvaltare	" 1957
Riksdagsman R. Anderberg	" 1958
Brandchef E. Carlsson	" 1958
Brandchef M. Felldin	" 1959
Brandchef N. Grönvall	" 1957
Rektor S. Hultqvist	" 1957
f. d. Brandchef E. Jansson	" 1959
Direktör H. A:son Moberg	" 1959
Kapten F. Rosenberg	" 1959
Direktör A. Amell	" 1958

Suppleanter:

Direktör O. H. Appeltofft	vald t. o. m. förbundsmötet 1957
Brandchef A. Bergdahl	" 1958
Brandstyrelseordförande A. Melander	" 1957
Direktör S. Runius	" 1958
Brandchef B. Thorell	" 1959
Direktör W. Thorelli	" 1959

Verkställande utskottet har utgjorts av:

Landshövding E. Mossberg, ordförande
 Direktör E. Lindbohm
 Direktör S. Fryklund
 Brandchef N. Grönvall
 Kapten F. Rosenberg

Arbetskommissionen, som handhar tekniska frågor samt utbildnings-, litteratur- och standardiseringsärenden, har haft följande sammansättning:

Brandchef N. Grönvall, ordförande
 Brandingenjör G. Bergström
 Förbundsdirektör A. Hegen
 Brandkapten F. Ramqvist
 Brandchef E. Ström

Centralstyrelsen har under året haft fyra, verkställande utskottet tre och arbetskommissionen två sammanträden.

Rektor Torsten Mohlin, styrelseledamot sedan år 1949, avled den 18 februari 1956. Hans

initiativkraft, stora arbetsförmåga och entusiasm inför nya uppgifter på det brandtekniska området gjorde honom till en ofta och gärna anlitad kraft. För lösandet av åtskilliga uppgifter inom riksförbundet togs han i anspråk.

Förbundet vill här ge uttryck för sin stora tack-samhet för allt vad han utträttat för svenskt brandförsvar. Riksförbundet och Svenska Brandskyddsföreningen ha stiftat Torsten Mohlins Stipendiefond, vilken knutits till Statens Brandskola. Fonden uppgick vid årets slut till kronor 34.571: 35.

Kansliet omfattar fyra tjänstemän: förbunds-direktör Arne Hegen (sekreterare i centralstyrelsen), brandkapten Fred Ramqvist (sekreterare i arbetskommissionen), kassörskan Aino Taliveer och kanslibiträdet Gunhild Nilsson. Kansliökalerorna äro belägna Jakobsgatan 14, Stockholm, med telefon 10 50 25 och 21 36 06.

Centralstyrelsen har haft tillfredsställelsen att för tjänstfullt arbete inom brandförsvaret utdela följande belöningar:

Riksförbundets förtjänstmedalj i guld har tilldelats brandkonsulent F. Rosenberg, och i silver direktör J. Clemendtsen och landssekreterare G. Finngård. Förtjänsttecken i guld har tilldelats 199 personer och i silver 150 personer.

Brandbolagens eldsläckningsplakett i brons har tilldelats Kockums Emaljverk och Ärnäs Bruks industribrandkärer.

Stipendium har beviljats 2 personer för studier vid utländska brandkärer.

Brandkärstidskrift.

Förbundets publikation "Brandkärstidskrift" har under året utkommit med 12 nummer. Upplagens storlek har uppvissat en fortsatt ökning och var under verksamhetsåret 12.800 ex. Anslutna brandkärer ha erhållit två gratisexemplar. Personliga medlemmar och statliga myndigheter, som direkt beröras av brandförvarsfrågor, m. fl. inrättningar ha tillställts vardera ett gratisexemplar. I ökad omfattning ha kommunerna prenumererat på tidskriften för brandstyrelsens och brandkårens medlemmar. Redaktör och ansvarig utgivare är fortfarande t. f. brandchef A. Ekberg, Brandkåren, Norrköping.

Brandchef N. Österberg, Södertälje, Stockholms läns Brandkårsförbund
 Brandchef A. Samuelsson, Solna, Stockholms läns Brandkårsförbund
 v. Brandchef E. Kylberg, Uppsala, Uppsala läns Brandkårsförbund
 f. d. Brandchef M. Ejdervik, Katrineholm, Södermanlands läns Brandkårsförbund
 Brandchef A. Leijonhufvud, Linköping, Östergötlands Brandkårsförbund
 (f. Brandchef A. Ekberg, Norrköping, Östergötlands Brandkårsförbund
 v. Brandchef G. Suneson, Jönköping, Jönköpings läns Brandkårsförbund
 f. d. v. Brandchef F. Davidsson, Växjö, Kronobergs läns Brandkårsförbund
 Brandchef A. R. Florin, Kalmar, Kalmar läns Brandkårsförbund
 Brandchef T. Jacobsson, Visby, Gotlands läns Brandkårsförbund
 Brandchef A. Bergdahl, Karskrona, Blekinge läns Brandkårsförbund

Genom expeditionen har utbyte av tidskrifter ägt rum med Dansk Brandspektörförening, Dansk Brandværnkomité, Firemen, Fire Protection, Djurvännernas Tidning, Folk och Försvar, Försäkrings Tidning, Gjallarhornet, Kontakt med Krigsmakten, die Landesfeuerwehrverbände Niedersachsen und Schleswig-Holstein, Nederlandsche Vereniging van Brandweercommandanten, Norsk Brannvern Forening, Oslo Brandkorps Forening, Palontorjunta i Finland, Sveriges Civilförsvarsförbund, Comité Technique International du Feu, Svenska Röda Korset, Svenska Stadsförbundet, Svenska Brandskyddsföreningen, Svenska Landskommunernas Förbund, Sveriges Skorstensfejaremästares Riksförbund och die Österreichische Feuerwehr.

Kontroll av brandpumpar.

Sammanlagt ha under verksamhetsåret 3.392 pumpar kontrollerats. Förbundet har lämnat betydande bidrag till denna verksamhet, för vilken närmare redovisas i bilagd tabell.

Denna kontrollverksamhet, som syftar till en grundlig kontroll av alla pumpar i landet, har under de senaste åren ökat allt mer och mer. Tyvärr hindrar emellertid framför allt ekonomiska svårigheter f. n. en fullständig utbyggnad.

I åtskilliga fall har det visat sig att pumpar bl. a. genom ålder och normal förslitning nedgått i kapacitet. I ett stort antal fall ha pumparna visat sig vara i behov av omedelbar reparation eller ansetts böra ersättas.

En del av pumpkontrollanterna ha på inbjudan av AB Pumpindustri och Albin-Motor deltagit i informationskurser under två dagar på vardera industrien.

Konsulentverksamheten.

Följande personer hava under året tjänstgjort som brandkonsulenter:

Kapten F. Rosenberg, Eslöv, Skånska Brandkårsförbundet
 Brandchef E. Castler, Halmstad, Hallands läns Brandkårsförbund
 Brandmästare O. Johansson, Halmstad, Hallands läns Brandkårsförbund
 f. d. Brandchef J. Carlström, Mölndal, Göteborgs och Bohus läns Brandkårsförbund
 Brandchef E. Ström, Uddevalla, Göteborgs och Bohus läns Brandkårsförbund
 Brandkapten K. E. Nilsson, Göteborg, Göteborg och Bohus läns Brandkårsförbund
 Brandchef Y. Engkvist, Trollhättan, Älvsborgs läns Brandkårsförbund
 v. Brandchef R. Brodell, Borås, Älvsborgs läns Brandkårsförbund
 Brandchef S. Hultman, Skövde, Skaraborgs läns Brandkårsförbund
 v. Brandchef E. Staberyd, Mariestad, Skaraborgs läns Brandkårsförbund
 Brandchef G. Wendel, Karlstad, Värmlands läns Brandkårsförbund
 Brandchef K.-M. Grönlund, Örebro, Örebro läns Brandkårsförbund
 v. Brandchef K. E. Lindberg, Västerås, Västmanlands läns Brandkårsförbund
 Brandkapten G. Renneus, Västerås, Västmanlands läns Brandkårsförbund
 Brandchef G. Lundgren, Falun, Dalarnas Brandkårsförbund
 v. Brandchef B. Karling, Gävle, Gävleborgs läns Brandkårsförbund
 Brandchef V. Tell, Härnösand, Västernorrlands läns Brandkårsförbund
 Brandchef V. Bjertén, Sundsvall, Västernorrlands läns Brandkårsförbund
 v. Brandchef A. Jönsson, Östersund, Jämtlands läns Brandkårsförbund
 Brandchef J. O. Westberg, Skellefteå, Västerbottens läns Brandkårsförbund
 f. d. Brandchef E. Jansson, Luleå, Norrbottens läns Brandkårsförbund

Härjämte har ett stort antal biträdande konsulenter deltagit i förbundets arbete. Konsulenterna ha liksom tidigare stått till brandkärernas förfogande för råd och anvisningar. Besök, vanligen i samband med övning, ha avlagts vid kärnerna av brandkonsulenterna och deras biträden. Antalet besök har uppgått till 2.656. Specifikation av besöken återfinnes i bilaga.

1956 års konsulentmöte hölls i Karlstad den 29 och 30 november. Vid mötet hölls följande föredrag och inledningar, åtföljda av diskussioner:

"Tryckluften kommer" av brandkapten K. E. Nilsson, "Landsbyggsbrandkärernas livräddningsutrustning och kontroll av livräddningsmateriel" av t. f. brandchef A. Ekberg, "Kursverksamheten" av v. brandchef O. Arvidsson, "Ny utbildningsmateriel" av brandkapten F. Ramqvist och v. brandchef R. Brodell samt "Redogörelse för SJ nya brandförsvarsbestämmelser och olycksfallsberedskapen" av byråsekreterare L. Boman. Vidare studerades Karlstads nya brandstation och Vasa Spisbrödsfabriks tillverkning och brandförsvar.

Förlaget.

Omslutningen av förlaget har varit betydande. Sålunda har en ny omarbetad upplaga av "Brandpumpar" utgivits. Dessutom ha — i vissa fall efter omarbetning — nya upplagor av förbundets skrifter tryckts. Bildbandet "Tankbilens användning" har färdigställts, varjämte bildbandet "Vintertjänst" omarbetats. På grund av de ekonomiska svårigheter, som uppstått (se nedan) ha filmer, vilka planerats

och föreligga i manus icke programenligt kunnat inspelas.

Standardisering av brandmateriel.

Arbetet med standardisering av brandmateriel har under 1956 liksom tidigare bedrivits i Sveriges Mekanförbunds (SMS) regi och där närmast av dess specialkommitté nr 36, Brandmateriel. I denna kommitté har förbundet fyra representanter. Betydande bidrag ha lämnats till denna verksamhet i enlighet med tidigare utfästelser. Det tidigare uppgjorda arbetsprogrammet har under året följts. Det har visat sig att undersökningar och provningar i flera fall ha krävts för att få erforderligt underlag för det fortsatta arbetet. I avvaktan på resultaten härav har antalet sammanträden varit mindre än tidigare år.

Armaturutskottet handlägger ärenden om strålrör, grenrör och tryckslangkopplingar. Fem typer av strålrör ha ansetts nödvändiga och för dessa ha fordringar beträffande vattenmängden, munstycksdimensioner, kopplingar och strålrörens uppbyggnad angivits. Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen har utskottet funnit det olämpligt att i detalj binda strålrörens utformning utan i stället beslutat att i standarden endast ange fordringar av sådan art att vissa funktionella egenskaper säkerställas utan fastslående av konstruktion. Provningar med olika slag av tryckslangkopplingar har pågått under 1956 men ännu ej avslutats.

Omfattande provningar, vilka ännu ej äro avslutade, ha pågått beträffande tryckslangar

och då närmast undersökningar om åldrings-egenskaper, motståndsförmåga mot röta och nötning samt friktionsförluster vid olika slag av invändiga beläggningar. I övrigt har slang-utskottet enats om slangdiametrar, prov- och sprängningstryck, slanglängder och -vikter.

Utskottet brandpumpar har preliminärt kommit fram till bestämmelser för pumpens allmänna data, utförande, provning och storleksklasser.

Inom utskottet har ingående diskuterats att begränsa antalet sugslangar till en för varje pumpstorleksklass. Noggranna studier erfordras dock av bl. a. friktionsförluster i sugslang, sil och bottenventil för att kunna fastställa slangens dimension. Utskottet har enats om att föreslå en rundgång med stor stigning som sugslangskoppling.

Utbildningsverksamheten.

Kursverksamheten har under året varit synnerligen livlig. För att höja brandchefernas har en kurs av nytt slag, "Brandchefen i byggnadsnämnden" planlagts och hållits i några länsförbund. Riksförbundet har ekonomiskt stött denna verksamhet samt i viss mån tillhandahållit erforderlig litteratur. Inom flera länsförbund ha dessutom en eller flera diskussionsdagar för brandbefäl och brandkärer varit anordnade. Omfattningen av verksamheten framgår av bilaga. I samband med länsförbundens årsmöten ha i allmänhet hållits kurser av mindre omfattning, ett eller flera aktuella föredrag, diskussioner i skilda ämnen och demonstrationer av brandmateriel. Vid dessa årsmöten har i 14 fall Centralstyrelsens tjänstemän deltagit med föredrag och diskussionsinledningar.

Riksförbundets ekonomi.

Riksförbundets verksamhet har även under det gångna året omfattats med intresse från myndigheters, brandförsäkringsinrättnings- och enskilda personers sida. Framför allt

brandförsäkringsinrättningarna ha i betydande omfattning understött brandväsendet, främst på landsbygden. De totala släckningskostnadsersättningar, som brandförsäkringsinrättningarna godkänt under år 1956 ha sålunda uppgått till icke mindre än kronor 1.314.779:10. Härav ha till kommunerna utbetalats kronor 1.051.823:44, till riksförbundet kronor 131.536:38 och till länsförbunden kronor 131.419:44. Beträffande riksförbundets ekonomi i övrigt hänvisas till bilagda redogörelse.

De enskilda brandförsäkringsanstalterna lämna alltså förbundet ekonomiskt stöd, ehuru bidragen på nedan angivna sätt under året avsevärt nedsatts, varigenom vissa inskränkningar i förbundets verksamhet icke kunnat undgås. Genom ett utslag i Regeringsrätten i början av året har nämligen fastställts, att försäkringsanstalternas årsbidrag till förbundet icke längre äro ur skattesympunkt avdragsgilla. Detta medför, att de skattepliktiga bolagen måste till staten inbetala en och en halv gång det belopp, som årligen utbetalas i form av bidrag till riksförbundet. Inför denna bekymmersamma situation har förbundet tillsammans med Svenska Brandskyddsforeningen och Nationalforeningen för Trafiksäkerhetens Främjande, vilka organisationer ställts i motsvarande läge, uppvakttat chefen för finansdepartementet och inlämnat en skrivelse med hemställan om att sådan ändring snarast måtte vidtagas av gällande skattelagstiftning, att bidrag till sådan skadeförebyggande verksamhet, som organisationerna bedriva, måtte bli avdragsgilla ur skattesympunkt för bidragsgivarna.

Förbundet har hos Kungl. Maj:t anhållit om ett statsbidrag för budgetåret 1957/1958 på kr. 15.000:—. I årets statsverksproposition har emellertid upptagits samma belopp som för år 1955 eller 5.000:— kronor.

Centralstyrelsen uttalar sin stora tacksamhet till de myndigheter, landets brandkärer och brandförsvarets huvudmän, brandförsäkringsinrättningar, brandkonsulenter och alla andra medhjälpare för under året visat intresse, personliga insatser och ekonomiskt stöd.

Stockholm i mars 1957

Eije Mossberg

| *Arne Hegen*

Konsulent-, kurs- och pumpkontrollverksamheten 1956.

Länsförbund	Antal brandkärar	Antal konsulentbesök	Antal pumpkontroller	K u r s e r				Dis-	
				brandsynförrättare ant.	elever	instruktionskurser ant.	elever	kussionsdagar ant.	deltagare
A	3	—	—	—	—	—	—	—	—
B	149	146	156	1	14	4	147	—	—
C	61	40	37	—	—	1	14	—	—
D	85	86	190	—	—	1	70	—	—
E	134	193	204	—	—	14	150	—	—
F	86	48	134	—	—	1	36	—	—
G	80	78	158	1	32	2	29	1	70
H	103	156	234	3	102	5	92	5	102
I	20	21	28	1	70	—	—	1	55
K	66	125	108	2	26	5	91	7	495
L—M	260	529	484	6	238	20	578	7	570
N	52	57	75	1	41	4	96	—	—
O	107	72	155	2	80	2	90	3	162
P	151	136	242	1	31	3	105	1	50
R	68	40	16	1	88	—	—	1	60
S	121	190	40	—	—	—	—	—	—
T	91	99	82	—	—	—	—	—	—
U	53	60	94	—	—	1	26	6	142
W	124	100	268	—	—	—	—	—	—
X	106	157	127	—	—	—	—	—	—
Y	110	90	95	—	—	1	19	1	125
Z	78	107	231	—	—	2	53	1	30
AC	87	13	20	—	—	1	30	—	—
BD	117	113	214	2	55	7	98	3	92
	2.312	2.656	3.392	21	777	74	1.724	37	1.953
Ar									
1955	2.334	2.695	3.183	13	345	51	1.427	23	858
1954	2.306	2.467	2.753	18	445	43	1.029	23	1.646
1953	2.252	2.558	1.943	11	277	51	1.152	44	2.025

REVISIONSBERÄTTELSE.

Undertecknade, som utsetts att granska Svenska Brandkårernas Riksförbunds räkenskaper för verksamhetsåret 1956, hava denna dag fullgjort detta uppdrag och få härmed avgiva följande berättelse.

Räkenskaperna äro förda med den största noggrannhet, fullständigt verifierade och i allt överensstämmande med däröver upprättade vinst- och förlust- samt utgående balansräkning.

Räkenskaperna och bokslutet äro kontrollerade av härför särskilt anlitad auktoriserad revisor.

Vi hava tagit del av Centralstyrelsens protokoll och hava däremot intet att erinra.

Då revisionen ej givit skäl till anmärkning, få vi tillstyrka ansvarsfrihet åt såväl styrelse som kassaförvaltare för den tid revisionen omfattar.

Stockholm den 5 april 1957

T. Wiklander

K.-H. Håkansson

Tablå

över Svenska Brandkårens Riksförbunds räkenskaper 1956.
Balansräkning den 31 december 1956.

<i>Tillgångar</i>	1955	1956
Fastighet	29.634: 60	0: —
Skuldförbindelse mot inteckningar i fastighet ...	0: —	40.000: —
Obligationer (nom. 55.000: —)	20.000: —	50.000: —
Inventarier	0: —	0: —
Broschyrer m. m.	0: —	6.000: —
Prel. skatt	1.278: —	1.512: —
Fordringar	17.339: 01	13.756: 30
Kassa, postgiro och bankräkningar	233.033: 60	161.025: 10
	<u>301.285: 21</u>	<u>272.293: 40</u>
 <i>Skulder</i>		
Brandförsäkringsverkets gåvofond	25.000: —	25.000: —
Reserverade medel för pumpkontroll	14.697: 51	12.786: 13
Reserverade släckningskostnadsbidrag från föregående år	138.727: 46	202.587: 39
disponerat under året	62.719: 30	152.854: 04
	76.008: 16	49.733: 35
influtna under året	202.587: 39	131.536: 38
Andra reserver	422: 80	181.269: 73
Förutbetalda prenumerationsavgifter	4.403: —	422: 80
Förutbetalda årsavgifter	15: —	5.081: —
Förutbetalda personliga avgifter	152: —	15: —
Innehållna källskatteavdrag	3.119: —	144: —
Interimsposter	0: —	3.572: —
Diverse räkningsskulder m. m.	9.523: 11	99: 10
Skatteskulder	2.089: —	2.427: 24
Reserverade medel	42.576: 40	2.200: —
nedskrivning å obligationer	3.300: —	39.276: 40
	<u>301.285: 21</u>	<u>272.293: 40</u>

STATENS BRANDSKOLA
anordnar

Brandchefskurs kat. I

(högre brandbefäl vid yrkesbrandkårer)

med början under hösten 1957.

Närmare upplysningar genom brandskolans kansli, Sturegatan 29, Stockholm Ö. telefon 20 27 47.

Ansökan om inträde, ställd till *Styrelsen för statens brandskola*, Sturegatan 29, Sthlm Ö, skall vara brandskolan tillhanda senast den 1 juni 1957.

Rektor

Vinst- och Förlusträkning för år 1956.

<i>Intäkter</i>		<i>Kostnader</i>	
Kåravgifter	34.815:—	Avlöning till förbundsdirektör och kanslipersonal	71.268: 96
Personliga avgifter	1.336:—	Pensionskostnader	17.889: 94
Överskott vid försäljning av broschyrer	1.389:—	Resekostnader för styrelse och revision	9.183: 15
Räntor	8.202: 48	Resekostnader för kansliet	11.659: 21
Anslag:		Telefon, porto och frakter	4.980: 96
Statsbidrag	5.000:—	Expeditionskostnader	8.779: 78
Försäkringsbolagens anslag	23.368: 70	Inventarier	695: 80
I föregående års bokslut avsatta medel: för pumpkontroll	14.697: 51	Årsmötes- och sammanträdeskostnader	3.579: 80
Disponerade släckningskostnadsbidrag	152.854: 04	Nettokostnad för medaljer, plaketter och diplom	3.678: 73
		Skatter	1.726:—
		Diverse omkostnader	4.208: 70
		Utredningar	7.473: 90
		Arbetskommissionen	837: 38
		Stipendier	
		sedvanliga stipendier ..	1.750:—
		bidrag till Torsten Mohlins stipendiefond	5.000:—
		Konsulentmötet	7.512: 40
		Nettokostnad för tidskriften	7.994: 05
		Pumpkontroll:	
		kostnad under året	1.911: 38
		avsatt till följande år ..	12.786: 13
		Bidrag till länsförbunden	
		för kursverksamhet	17.097:—
		för pumpkontroll	31.830:—
		övriga bidrag	9.819: 46
			58.746: 46
Kronor	241.662: 73	Kronor	241.662: 73

Inkomst- och utgiftsstat för år 1957 för Svenska Brandkårernas Riksförbund.

<i>Inkomster</i>		<i>Utgifter</i>	
Medlemsavgifter, försäljning av litteratur, räntor, diverse inkomster	45.000:—	Avlöningar till förbundsdirektör och kanslipersonal	80.000:—
Statsbidrag	5.000:—	Pensionskostnader	19.000:—
Bidrag från försäkringsinrättningar ..	23.500:—	Övriga utgifter för exp. ävensom styrelsens och kansliets reseersättningar ..	58.000:—
Från föregående år balanserade släckningskostnadsbidrag från försäkringsinrättningar	181.269: 73	Arbetskommissionen och utredningar ..	15.000:—
Från föregående år balanserat för pumpkontroll m. m.	12.786: 13	Tidskriften	6.000:—
		Konsulentverksamheten	8.000:—
		Kursverksamheten	20.000:—
		Pumpkontrollverksamheten	12.786: 13
		Bidrag till länsförbunden	33.920:—
		Till centralstyrelsens förfogande	14.849: 73
Kronor	267.555: 86	Kronor	267.555: 86

Den jugoslaviska brandskolan

Av riksbrandinspektör Ingvar Strömdahl.

C.T.I.F. hade år 1955 sin kongress i Jugoslavien. Av en händelse fick jag en av de sista kongressdagarna i Zagreb veta att man höll på att bygga en statlig brandskola i staden. Utanför det egentliga kongressprogrammet fick jag tillfälle att i sällskap med en av skolans projektörer besöka anläggningen, vilken då var i det närmaste färdig. Det såg ut att kunna bli en mönsteranläggning även efter nordiska mått, och jag skulle inte ha haft något emot att flytta hela byggnadskomplexet till någon lämplig

tomt hemma i Sverige — om nu detta varit möjligt. Jag berättade för min guide om våra planer på en ny brandskola hemma i Sverige och han lovade skicka mig ritningar.

Först vid tidpunkten för Romkongressen, som beskrevs här i nummer 2/57, kom det utlovade bildmaterialet tillsammans med en beskrivning av den nya skolan. Då det kan vara av intresse för svenskt brandfolk att se hur den statliga utbildningsanstalt, vid vilken våra jugoslaviska kolleger får sin skolning, utformats, följer här ett sammandrag av beskrivningen tillsammans med det översända bildmaterialet.

Skolan är planlagd dels för utbildning av brandbefäl vid yrkes-, frivilliga och industribrandkårer ävensom av yrkesbrandmän, dels för undervisning i brandskydd av elever vid bl. a. den tekniska högskolan, dels, slutligen, för självständig brandteknisk forskningsverksamhet.

Utbildningstiden för brandbefäl och yrkesbrandmän varierar mellan 3 och 6 månader. För eleverna finns ett 60-tal platser i internat.

Undervisningen för de studerande vid tekniska högskolan m. fl. bedrivs i därför avsedda särskilda föreläsningssalar.

Så långt möjligt skall den teoretiska undervisningen kombineras med praktiska övningar

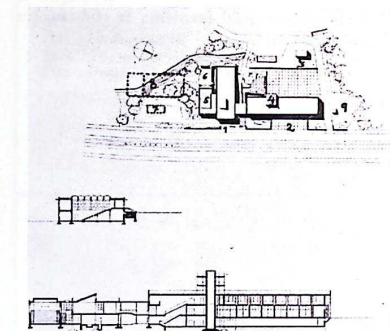

Bild 1. Byggnad 1, skolbyggnaden, innehåller huvudsakligen föreläsningssalar, expeditioner och laboratorier, byggnad 2, internatbyggnaden, vagnhall, övnings- och slangtorn (4) samt internatlokaler. Mellan de båda byggnadskropparna, vilka i söder och öster begränsar övningsgården, finnes en förbindelsebyggnad.

På andra sidan övningsgården ligger brandövningsbuset (3) och invid detta en vattenbassäng.

I den södra delen av tomten bakom den med skolbyggnaden hopbyggda aulabyggnaden (5) och platsen för filmvisning i det fria (6) ligger en särskild byggnad (7) med stationära skum-, sprinkler- och kolsyreanläggningar med tillhörande pumpaggregat m. m. På provningsfältet (8) utföres provningar och försök med skum m. m. och här är uppställda tankar för flytande bränslen, en transformator och en flygplansmodell med inbyggda släckningsanordningar.

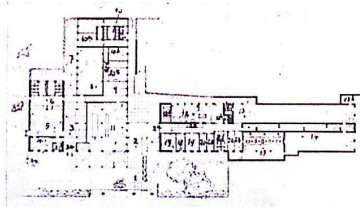

Bild 2 visar bottenvåningen i skol- och aulabyggnaden samt källarvåningen i internatbyggnaden. I den förra lägger man särskilt märke till rökskyddslaboratoriet (8), brandlaboratoriet med tillhörande verkstad m. m. (10—10 d) samt det hydrauliska laboratoriet (11), i den senare köket med tillhörande utrymmen (12—12 b), slangvävt och slangverkstad (13) samt skyddsrum (14).

och laborationer. Laboratorierna är också utrustade för forskningsverksamhet. Denna inriktas i första hand på materiel och utrustning för brandsläckning samt på släckningsmedel.

Anläggningen, som är belägen i Zagrebs utkant invid en tämligen bred gatuled omfattar två i rät vinkel mot varandra ställda huvudbyggnader 1 och 2 (bild 1).

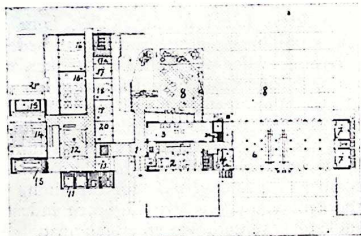

Bild 3 visar vån. 1 tr. i skol- och aulabyggnaden och bottenvåningen i internatbyggnaden. Kring den stora utställningshallen för brandmateriel m. m. (12) med tillhörande korridor grupperar sig lärarum (11), bibliotek (även sammanträdessal), 13, aula med 160 sittplatser (14) samt det till denna och till utomhusbiografen (21) hörande maskinrummet (15); vidare föreläsningssalar och laboratorier (16—20).

Internatbyggnaden innehåller i detta våningsplan dagrum (2), restaurang (mathiss från köket), 3, te-
lecentral (4) samt vagnhall med sju fordonsplatser (6). I vagnhallens norra ände finns två förrådslokaler för materiel.

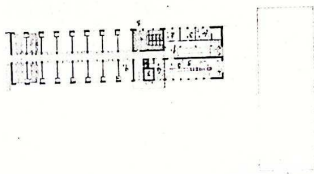

Bild 4 visar det översta våningsplanet i internatbyggnaden. Kring hallen (1) är grupperade frisersalong (2), sjukrum (3, 4) samt ett stort studierum (5). På ömse sidor om den långa mittkorridoren ligger sovrummen, sammanlagt 16 stycken, med fyra bäddar i varje samt tvättrum m. fl. utrymmen. Mellan sovrummen invid fasaderna är glidstängarna till vagnhallen placerade.

Bild 5 slutligen visar fasaderna: 1 från söder, 2 från norr, 3 från väster och 4 från öster.

Några leveranser under senaste tiden:
Borgholm — Gammelstad

BRANDBILAR

från

AB MOLIN & WESTBERG

Mäster Johansgatan 5, Malmö

Tel. 388 40

Tel. 97 59 12

Larmrocken BRAGE

är framställd i samråd med brandmän och utmärker sig för följande egenskaper:

VARM. Tyg av slitstark impregnerad kommis i helylle.

VATTENTÄT. Inlägg av gummitaft över axlar och rygg.

GOD PASSFORM. Tillverkad i sportig, ledig och omtyckt modell, vilket ger plagget ökad användbarhet. Den finnes i de vanliga storlekarna.

BRAGE är en rejäl rock till lågt pris. OBS! Även larmbyxor av samma tyg i önskad modell.

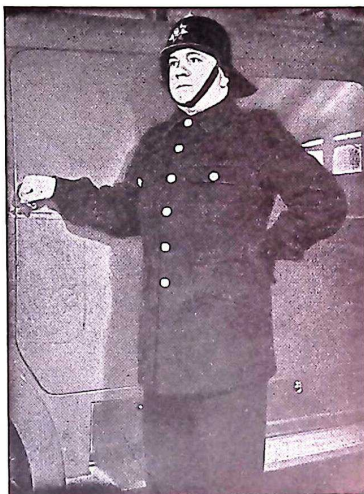
Provplagg sändes för påseende till varje brandkår utan någon som helst förbindelse eller köptvång.

OBS! Larmrocken tillverkas nu i 2 prislägen kr. 85:— resp. 75:—, Larmbyxor kr. 44:— resp. 38:—, Uniformsmössor, båtmodell kr. 12:50 per styck.

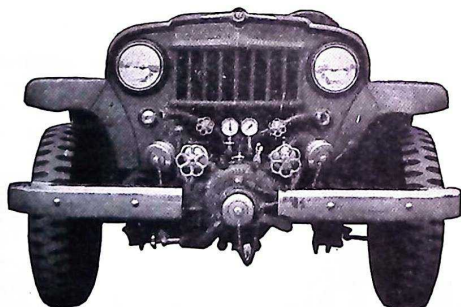
Tillverkas och försäljes av

Brage Petterssons Klädesindustri

Hjalm. Bergmans väg 168 ÖREBRO Tel. 12 21 48

FRONTPUMPAR

för upp till 2600 lit/min
vid 9 kg/cm²

Med avgasevakivering, oljekylning och synkr. koppeling till motorn.

Kort leveranstid.

Wilh. Rubergs Fabriks-Aktiebolag

LÅNGBRO

Tel. Kristianstad 101 74 och 101 78

Knappar
Möss- och
Medlemsmärken

för Svenska Brandkårernas Riksförbund
enligt ovanstående avbildningar

C. C. SPORRONG & Co.

Kungsgatan 17

Stockholm 7

Tel. 22 56 60

105 nötkreatur i brinnande ladugård

Av brandkapten Gösta Tornling.

En häftig brand ödelade på kvällen den 13 november 1956 en ladugårds- och logbyggnad tillhörande Marieborgs gård, belägen vid "Riksettan" c:a 1,5 km. norr om stadsbebyggelsen i Norrköping.

När brandkåren, som kallades kl. 21.59, anlände till platsen voro såväl logdelen som höskullen ovanpå ladugården helt övertända. Även ladugårdens innetak var antänt, och brinnande hö ramlade ned bland ett hundratal kor, kalvar och tjurar. Starkt hotade av branden voro dessutom en stallbyggnad, vilken numera användes för lagring av spannmål, samt ett vagnslider, vars överbyggnad är inredd till sädesmagasin. Båda dessa byggnader lågo i vindriktningen, och avståndet mellan det brinnande objektet och stallbyggnadens ena gavel var endast 5,5 m. (se bild 1). I såväl stallbyggnaden som magasinet förvarades vid tillfället stora mängder spannmål.

Att under rådande förhållanden släcka den brinnande byggnaden var givetvis otänkbart. Själva släckningsarbetet kom därför att omfatta skyddande verksamhet och eftersläckning. Emedan själva ladugårdens omslutningsväggar voro av sten, var det dock, vid brandkårens ankomst, fortfarande möjligt att tränga in i denna del av byggnaden.

Utryckningsstyrkor.

Den först utryckande enheten bestod av befälhavare och 8 man utrustade med 1 bilmotorspruta, 1 brandjeep med bogserber motorspruta samt 1 tankbil med 2.600 liter vatten. Redan på väg till brandplatsen begärde emellertid utryckningbefälhavaren genom radion förstärkning. Inom kort anlände därför ytterligare personal utrustad med 2 bilmotorsprutor och 1 brandjeep med bogserber slangkärra.

Kl. 22.01 inkallades viss del av borgarbrandkåren.

Räddningsarbetet.

Vid framkomsten till brandplatsen avdelades huvudparten av utryckningsstyrkorna för räddning av de instängda djuren.

Från tankbilen medtog de i ladugården in-

trängande brandmännen 2 smalslångsledningar, vilka under räddningsarbetet ofta kommo till användning för släckning av brinnande hö. I smalslångsledning utlades också mot stallbyggnaden, som, på grund av en intensiv strålningvärme och ett kraftigt gnistregn, med korta mellanrum måste vattenbegjutas. Sistnämnda slangledning sköttes av tankbilens förare samtidigt med att han svarade för körning av pumpen.

Att få ut djuren ur ladugården visade sig vara rätt besvärligt. En bidragande orsak härtill var att brinnande hö föll ned på foderborden. De bundna djuren ryggade därvid bakåt, vilket gjorde det nästan omöjligt att öppna bindslena. Med hjälp av en bultsax lyckades dock en brandman lossgöra de djur, som ej kunde befrias på annat sätt. En annan försvårande omständighet i räddningsarbetet var den, att man i samband med anordnandet av en utgödslingsanläggning upptagit stora hål i golvet. Över dessa hål hade sedan plankor utlagts som provisoriska gångbroar. Plankorna sparkades dock ofta åt sidan, varvid flera kor ramlade ned och skadade sig, så de ej kunde föras ut.

Under hela tiden räddningsarbetet pågick måste taket hållas under noggrann uppsikt, enär risk förelåg, att detta när som helst skulle störtas in. Slutligen måste också räddningsmanskapat beordras att draga sig tillbaka. Kvar inne i

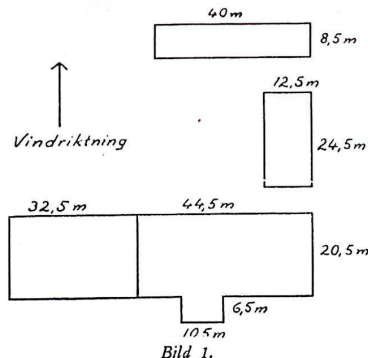

Bild 1.

Bild 2. Till vänster på bilden synes rester av logen, som just rasat ihop. I detta skede pågick alljämt livräddningsarbetet.

ladugården voro då 6 av de 105 djuren. Dessa 6 utgjordes dels av skadade djur och dels av ungdjur. De sistnämnda hade man i ett tidigare skede lyckats föra fram till utgången, där de emellertid blivit skrämde av nedfallande bränder och rusat in igen.

Omedelbart innan räddningsmanskapat drogs tillbaka träffades överenskommelse mellan släckningsledaren och den på platsen varande poliskommissarien om att polismännen med sina tjänstepistoler skulle avliva de djur, som av en eller annan orsak ej kunde räddas. Så skedde också, varför inget djur blev levande innebränt.

Under räddningsarbetet erhöll brandpersonalen mycket värdefull hjälp av såväl polismän som civilpersoner; bland annat fördes tjurarna i säkerhet av gårdsfolket. För bevakning av den närmaste omgivningen togos de talrika åskådarnas tjänster i anspråk.

Vattenförsörjningen.

På väg till brandplatsen beordrades genom radion personalen på brandjeepen att angöra den bogserbara motorsprutan vid en större bergsbrunn, belägen c:a 1 km. från brandplatsen och på motsatta sidan av "Riksettan". För seriekörning placerades sedan den pump-utrustade brandjeepen ungefär mitt emellan brandplatsen och brunnen.

Mörkret och terrängförhållandena samt den omständigheten att slangen måste läggas över "Riksettan", där både slangledning och slangbryggor på grund av det hala väglaget emellanåt släpades med av passerande bilar, gjorde att slangutläggningen blev tämligen tidsödande. Trots största sparsamhet tog därför vattnet i tankbilen slut en god stund innan vattenförsörjningen från branddammen var ordnad. Emellertid är en av de bilmotorsprutor, som kommo till användning, utrustad med så-

väl skumpump som en mindre vattentank. Tack vare detta kunde den mest utsatta stallbyggnadsgaveln skyddas genom skumbeläggning.

Tursamt nog voro taken på de närmaste byggnaderna belagda med eternit, vilket förhindrade antändning.

För att under släckningsarbetet kunna hålla kontakt med pumpskötaren vid branddammen placerades en bärbar radiostation vid nämnda damm.

Eftersläckningen. Rökventilator i arbete.

På grund av att stora mängder hö och otröskad säd förvarades i den eldhärjade byggnaden blev eftersläckningen ganska besvärlig. Arbetet underlättades dock betydligt genom att för lämpning en traktor försedd med lastskopa rekvisiterades.

Under tiden eftersläckningen pågick drevo vid flera tillfällen kraftiga rökmoln rakt mot stallbyggnaden. Enär risk förelåg, att det stora spannmålslagret skulle rökskadas, trycktes, med hjälp av brandkårens rökventilator, friskluft in i byggnaden. Genom denna åtgärd förhindrades röken att tränga in i lagerlokalen.

Erfarenheter från branden.

Vid en ladugårdsbrand måste hänsyn tagas till att nötkreaturen äro typiska vanedjur. Under livräddningsarbetet bör man därför i största möjliga utsträckning nyttja de utrymningsvägar djuren normalt använda sig av. För att få djuren någorlunda lugna och medgörliga, är det angeläget, att djurskötarna deltaga i räddningsarbetet, och att räddningsmanskapat uppträder lugnt och behärskat. Då ett nötkreatur skall ledas ut kan detta lämpligen ske genom att man med ena handen tar ett kraftigt grepp i djurets näsborrar och med andra handen fattar om dess ena öra. För en ensam person är det dock mycket svårt att tvinga ut ett djur ur en brinnande byggnad. Räddningsmanskapat bör därför helst arbeta i grupper med 3—4 man i varje grupp.

Så ett par ord om vattenförsörjningen. Då avståndet mellan vattentaget och brandplatsen är så stort att seriekörning är nödvändig måste brandpersonalen tänka på att inte stänga av vattnet hastigt vid brandplatsen. Om så sker, kommer nämligen det utgående trycket, särskilt efter andra sprutan, att bli så högt, att slangebrott lätt kan uppstå innan pumpskötaren hinna strypa gasen.

Brandkatastrofen i Lycksele

Ålderdomshemmet i Lycksele brann ned till grunden lördagen den 25 augusti föregående år, och inte mindre än sex av pensionärerna blevo innebrända.

Hemmet var Lycksele stads, men beläget c:a 2 km. utanför staden.

Branden uppkom på lördagskvällen vid halv 11-tiden sedan åldringarna gått till sängs. Förbipasserande personer upptäckte branden och ingrep genast med räddning av åldringar. Elden hade redan då fått relativt stor omfattning och det visade sig omöjligt att trappvägen tränga upp till andra våningen, där branden börjat och där flera av åldringarna hade sina sovrum. Över en stege, som hämtades från det intilliggande uthuset, kunde några av pensionärerna räddas.

Lycksele stads brandkår alarmerades pr tel. kl. 22.40, enligt uppgift av vakthavande personal på brandstationen. Avståndet från brandstationen till brandplatsen är c:a 2,5 km.

Befälhavaren för utryckningsstyrkan, vice brandchefen vid Lycksele brandkår, samt Lycksele stads brandchef, som vid tillfället hade semester men kom till brandplatsen något senare, ha redogjort för omständigheterna vid släckningsarbetet, vilka här nedan återges.

Första utryckningsenheten, bestående av ett brandfordon och bogserad motorspruta om 800 l/min., bemannad med befälhavare och 8 man, anlände till brandplatsen ungefär kl. 22.47. Byggnaden var då övertänd och något livräddningsarbete var ej att tänka på.

Motorsprutan placerades vid Ume-älven,

belägen c:a 200 meter från branden på uppskattningsvis 18 meters nivåskillnad. Älvbrinken är här mycket brant och skogbevuxen, varför det i mörkret och den starka blåsten blev påfrestande att få ned sprutan till älven. Den långgrundna stranden gjorde att det blev svårt med sprutans placering och när vattentillförseln kommit igång hade bottenlam som medföljt i sugslangen, täppt till kylvattenintaget till motorn, varigenom motorn gick het och måste stannas.

Andra utryckningsenheten hade då anlänt med 7 man och med en 1500 l/min. bogserad motorspruta, vilken uppställdes intill den första sprutan. Efter några minuters körning uppstod fel även på denna spruta. En tredje spruta hade då rekviderats från brandstationen samtidigt som brandstyrkan vid Bålforsens kraftverksbygge, beläget i närheten, hade alarmerats.

Sedan sistnämnda enheter kommit till platsen fick man igång vattentillförseln från två motorsprutor. Två slangledningar tillkopplades vardera av dessa sprutor och grenades till sammanlagt 7 strålar, vilka insattes mot eldhärden från olika håll.

På grund av krånglet med motorsprutorna tog det givetvis ovanligt lång tid innan vattenbegjutningen kom igång, men inverkade i detta sammanhang knappast på resultatet, eftersom branden fått så stor spridning och omfattning redan före brandkårens ankomst.

Brandkonsulenten i länet hade så sent som

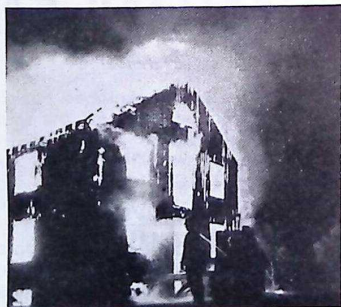

Bild 1. Så här såg det ut strax efter brandkårens ankomst.

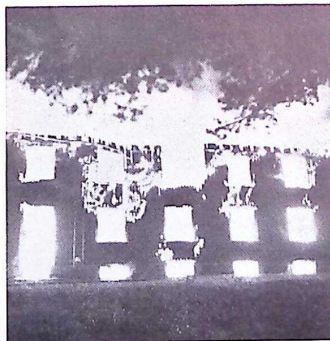

Bild 2. Branden i ett senare skede.

dagen före branden besökt hemmet för instruktion om befintliga räddnings- och släckningsanordningar. Därvid befanns den automatiska brandalarman funktionsduglig och befintliga anordningar för livräddning och eldsläckning i brukbart skick.

Personalen instruerades angående livräddning och handhavandet av eldsläckningsanordningarna. I samband härmed användes en av de i byggnaden uppsatta handeldsläckarna, som sedan placerades på gården för att rinna ur och sedan omladdas, vilket skulle ombesörjas av personalen. Förutom handeldsläckarna fanns även inomhusbrandposter i varje våning, anslutna till ett vattenledningsnät. Konsulenter gav även personalen anvisningar angående den

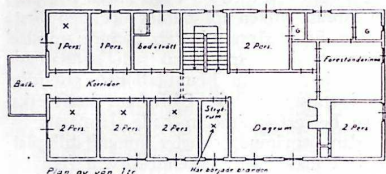

Bild 3.

automatiska brandalarmanläggningens skötsel.

Den företagna brandorsaksundersökningen har visat att ett kvarglömt strykjärn i strykrummet på andra våningen, varit orsaken till brandens uppkomst.

Orsaken till den hastiga övertändningen, torde få tillskrivas byggnadens lättantändlighet och öppna trappförbindelse våningarna emellan.

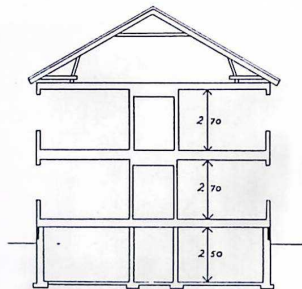

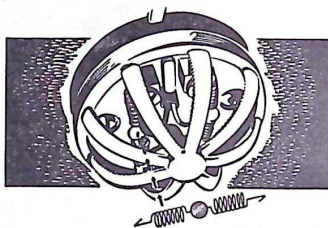
Bild 4.

Riksbrandinspektören har, mot bakgrunden av de erfarenheter som gjordes vid Lyckselebranden, i Statens Brandinspektions meddelan-

Teknisk Triumf

*vår termokontakt
för automatiskt brandalarm
är oöverträffad*

**SENSATIONELLT
SNABBUTLÖSANDE**

**UTBYTTBAR
ALARMKROPP GER
STÄNDIG BRANDBEREDSKAP**

AUTOMATISKT BRANDALARM A-B.

10 års erfarenhet

FABRIK- och HUVUDKONTOR

MALMKÖPING

Tel. Växel 338

STOCKHOLM

Brövallagatan 8

Tel. 32 08 88

GÖTEBORG

Tel. 19 15 55

Jönköpings läns Brandkårsförbund

Jönköpings län, det nordvästra av de tre småländska länen, upptages till största delen av Småländska högländet. På grund härav är länet ytterligt stenbundet och kan med rätta kallas för de steniga tegarnas land. De små åkerlapparna markeras här ofta av meterhög, massiva stengärdesgårdar, och väldiga stenrösen äro uppstaplade på de ställen mellan åkrarna, där berget går i dagen. Märkliga monument över småländsk energi och seghet äro resta i dessa stenrös genom gångna seklers odlarbragder.

Terrängen är kraftigt storkuperad med höga bergkammor och djupa dalgångar. Barrskogen dominerar och sjöarna äro talrika. Högsta plattan på högländet är Tomtabacken — 377 m. över havet — men mest bekant är den näst högsta, Smålands Taberg, ett högt berg med nästan lodräta väggar och en tvärt avbruten topp. Berget utgöres till största delen av järnmalm med en 30 %-ig järnhalt, och över 200.000 ton malm exporterades härifrån till Tyskland under andra världskriget. Nordsmälningen använder emellertid hellre berget till utsiktspunkt än som malmgruva, och därför sker brytningen numera endast i ringa omfattning.

Geologiskt intressant är detta småländska högländ också på grund av de s. k. skurorna, djupa och långa rännor i landskapet, kantade av branta höga berg. Den mest bekanta, Skurugata, en omkring 500 m. lång och 10 till 20 m. bred "naturspricka", är belägen i Albert Engströms hemtrakt i närheten av Eksjö. Han skri-

ver om denna plats följande ord, vilka betygsätta såväl naturen som människorna i detta län:

"För mig är Skurugata och Skurubatt med omnejd begreppet Småland. Från toppen av berget ser jag många kyrkor. Vi nordsmälningar beräkna ännu nämnt nog ett bergs höjd efter antalet kyrkor vi kunna räkna från dess krön. Från Skurubatt ser jag de vita kyrkorna blixtra fjärran borta i det djupgröna landskapet, som böljar med höjder och dalar. Sjöar blänka, ångar lysa ljvtt gröna i solbadet, bergen lyfta vresigt sköna konturer mot himmelen och röda och gråa gårdar fägna sparsamt den ödmjuka betraktarens ögon. — Och nu vill jag säga: Folket som bor i dessa gårdar torde vara av det renaste guld en eljest karg geologi kan prestera. Dessa sega, magra arbetare som brottas med sin fattiga jord och segra, se g r a , är det icke ett folk att hålla av? Denna sega energi, uppburen av en sällan klickande humor, ett slags fatalistiskt skämtlymne, den är en förmögenhet för ett land, mer värd än gruvor med malm i."

Inom länet finnas nio städer, sju köpingar och ett municipalsamhälle. Jönköping är den största utav städerna, och här är residenset be-

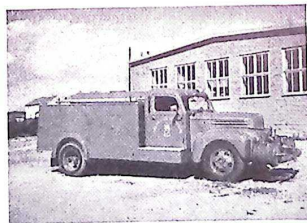

Bild 1. Tankbil vid Smålands Tabergs brandkår. Bilen inköpt år 1949. Vattentank 3.000 lit. Pump 1.500 l/min.

de nr 7 1956, framfört beaktansvärda synpunkter angående brandskyddsproblemen vid ålderdomshem och liknande anläggningar.

John Westberg.

läget. Det var här, på höjderna vid Dunkehalla, som Harpolekaren i Viktor Rydbergs Vapensmeden kom fram från västgöthålllet och skådade ned över den vidunderligt sköna Vätterdalen. Synen är densamma än i dag, fast den medeltida fiskarbyn och handelsplatsen har blivit den moderna industri- och köpstaden — bl. a. tändstickans, papperets, pumparnas, fläkarnas och vågarnas stad. Det var år 1283, som Magnus Ladulås gav Jönköping dess första privilegiebrev, och det är det äldsta bevarade, någon svensk stad kan uppvisa.

I öster hänger Jönköping samman med "lillebror" Huskvarna, de många villaträdgårdarnas och de strålande utsiktens stad. Kring det forna gevärsfaktoriet, som år 1689 flyttades från Jönköping till fallen i Huskvarnaån, har en sjudande fabriksstad växt upp, och bl. a. är Husqvarna Vapenfabrik länet största industriföretag. Här produceras emellertid icke enbart vapen utan även ymskinner, motorcyklar, moped, trampcyklar m. m.

Fastän länet kan uppvisa mängden skiftande industriell verksamhet såsom bl. a. skinn- och pälsfabrikation i Tranås, gummifabriker i Värnamo och Gislaved, glasbruk och ullspinnerier i Vetlandatrakten och metallindustrier i oräkneligt antal i Anderstorp och Gnosjö och där omkring, intager dock den fabriksmässiga träförädlingen den ledande ställningen. Det är främst tillgången på skog och vattenkraft, som givit upphov till de många snickeri- och möbelfabriker, som resa sig nästan överallt i bygderna, men även det förhållandet, att skogsbruket alltid fått utgöra en betydelsefull stödnäring till det "magra" jordbruket. Enbart i Nässjö, som är en av huvudorterna för svensk möbelindustri, finns ett 25-tal möbel- och snickerifabriker, och i köpingen Bodafors strax intill ligga AB Svenska Möbelindustrierna, vilka icke blott äro Smålands förnämsta möbel-

industrier utan även räknas till de främsta på detta område i Norden. Den småländska skogen förädlas också till monteringsfärdiga byggnadsdelar och trähus, av vilka de senare gå ut i marknaden under sina respektive firmanamn såsom W.S.T.-, Vetlanda-, Boro- och Myresjöhus m. fl.

En oas i allt detta myller av industriell verksamhet i länet utgör "lilleputtstaden" Gränna, med sin månghundraåriga stadsplan och ålderdomliga bebyggelse, naturskönt belägen vid östra Vätterstranden c:a fyra mil från Jönköping. Staden ligger vid foten av det mer än 100 m. höga, nästan lodräta Grännaberget, från vars topp man har milsvid utsikt över den bördiga Grännaälven, Vättern med sin Visingsö och Västergötlands skogsåsar. God jordmån, skyddat läge under berget och exponering mot väster har gjort staden till fruktträdens, blommornas och plantskolornas idyll. Den kalkhaltiga lerjorden är så bördig, att man "blott behöver sticka en käpp i jorden, så slår den rot och växer". Pärönträden bliva stora som ekar, valnöts- och mullbärsträden kunna giva mogen frukt, och det har även inträffat, att vindruvor mognat på kalljorden. Idyllen störes icke av vare sig fabrikskorstenars rök, ångvisslornas larm eller järnvägsvagnars rassel. I lugn och ro plockar man här sina päron eller bakar läckra, vitröda "polkagrisar", som utbjudas till en aldrig sinande turistström.

Länsförbundet.

Jönköpings läns Brandkärsförbund bildades år 1921. Verksamheten igångsattes omedelbart, men av olika skäl avstannade den snart nog. Till detta förhållande bidrog framför allt att det i stadgarna angivna verksamhetsområdet var

Bild 2. Leveransklar jeep till Vrigstads brandkår. Vattentank 400 l. Slang c:a 700 m. Pump 1600 l/min.

Bild 3. Norrabannars nyförvärv framför brandstationen. Vattentank 2.000 l. Personalbytt för 7 man. Slang 800 m. Pump 2.000 l/min.

alldeles för stort. Från och med år 1923 torde verksamheten helt ha legat nere. I februari 1926 sökte emellertid styrelsens ledamöter få till stånd en rekonstruktion, och efter ett sammanträde inför dåvarande landshövdingen Malmroth lyckades detta. Landshövdingen ställde sig välvilligt till förfogande som förbundets ordförande, och till sekreterare och konsulent utsågs dåvarande vice brandchefen i Jönköping, Nils Grönvall. Vid rekonstruktionen voro 19 brandkårer anslutna till förbundet, och vid årsskiftet var medlemssiffran uppe i 27. Under olika perioder ha sedan Per Lundgren, Holger Rosencrantz och Gösta Thorö tjänstgjort såsom konsulenter och sekreterare. Fr. o. m. år 1938 är direktören i Jönköpings läns Brandförsäkringsbolag, Oscar Lundqvist, förbundets ordförande. Medlemmarnas antal har ökat, och för dagen äro 72 kommunala brandkårer och reservbrandstyrkor, 12 industribrandkårer och 3 militära kårer anslutna till förbundet.

Länet utgöres av ett enda konsulentdistrikt och någon kretsindelning finnes ej f. n. Förutom konsulenten tjänstgöra två motorsprutkontrollanter. Kontroll av samtliga motorsprutor påbörjades år 1954, och densamma skall enligt beslut ske en gång årligen. Avgiften här för är kr. 10: — per provad spruta. För övrigt bedrivs verksamheten inom detta förbund efter samma riktlinjer, som hos de andra förbunden, varför en upprepning här kanske kan anses onödig. Dock måste beträffande verksamheten en viss återhållsamhet iakttagas, då de

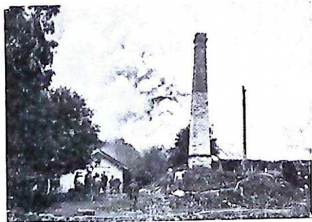

Bild 4. 100.000 stolpinnar brinner i sept. 1955 genom blixtnedslag i "pinnstorken" till Hagafors Stolfabrik, Sveriges äldsta i sitt slag. Huvudbyggnaden, som är skydd av röken, är uppförd i trä i tre våningar och ligger endast några meter från den brinnande "storken". Byggnaden räddades genom god släckningsprestation av brandkärorna i Hok, Vaggeryd och Vrigstad.

Statens Brandskola

Ur berättelsen för skolans verksamhet år 1956 hämtas nedanstående statistiska uppgifter beträffande avhållna kurser:

Kat. I:	kurser	deltagare
Brandchefskurs*)	1	20
Brandmästarekurs*)	1	25
Brandförmanskurs	2	47
Kat. II:		
Brandchefskurs	2	42
Brandmästare och -förmanskurs	2	39
Kat. III:		
Brandchefskurs	12	331
Repetitionskurs	6	98
Skogsbrandsläckning:		
Skogsbrandsläckningskurs	18	624
Skorstensfejare:		
Mästarekurs	1	23
Gesällkurs	3	64

*) Kursen fortsatt från hösten 1955.

Av berättelsen framgår, bl. a., att efter ombyggnadsarbeten av brandskolans lokaler omfattar dessa numera 13 rumsheter jämte biutrymmen med en sammanlagd golvyta av 367 m².

Behållningen i Torsten Mohlins stipendiefond utgjorde den 31/12 1956 kr. 34.571: 35.

Till verksamhetsberättelsen finns även fogad en sammanställning över antalet godkända elever i samtliga kurser från år 1941, då skolan började sin verksamhet. Av denna sammanställning framgår, att kat. I-kurser genomgåts av 856, kat. II-kurser av 667 och kat. III-kurser (brandchefs-, repetitions- och industribrandchefskurser) av 7.040 elever. I skogsbrandsläckningskurser har deltagareantalet uppgått till 7.505 och slutligen har kurser för skorstensfejare (mästare- och gesällkurser) genomgåts av 795 elever.

Efter år 1950 har det totala elevantalet varierat mellan 1.223 och 1.341 elever årligen.

ekonomiska resurserna äro begränsade. Medlemsavgiften är f. n. kr. 60: — för kommun med en brandkår och för industribrandkår. För kommun med två kårer är avgiften kr. 90: — och för kommun med tre eller fyra kårer kr. 120: —.

G. Suneson.

Katalysatorer och inhibitorer

I oktobernumret 1956 av *Fire Engineering* beröres på tre ställen värdet och behovet av vidgade kunskaper ifråga om brandskyddet med hänsyn till de mångfaldiga nyare brandsaker, som den tekniska utvecklingen har i släptåg.

Dels har antalet bränder på många håll i USA stegrats i ända till 3 gånger hastigare takt än befolkningstillväxten under de senaste årtiondena. Ävenså antalet dödsfall genom bränderna. Man har därför på sina håll satt igång med en upplysningskampanj, och denna har t. ex. i New York på tre år kunnat nedbringa antalet bränder med c:a 25 %.

Vidare framhålles i en redaktionell artikel behovet av forskning, särskilt grundforskning. Den brandtekniska forskningen är synnerligen styvmoderligt behandlad i jämförelse med vad storindustrierna lägger ned på forskning. Forskningen lönar sig för industrierna. Den är inte mindre lönande och nödvändig för brandskyddet.

Slutligen är det en intressant artikel om katalysatorer och brandskydd av DeGaeta och Weintraub, ett par kemister som sedan 18 år haft sin verksamhet vid New Yorks brandkår. I detta sammanhang kan också återopas rektor Hultqvists artikel om brandkemi i *Brandkärstidskrift* nr 10/1955, som i mycket behandlar samma ämne.

Grundforskning beträffande förbränningens, värmets och vattnets kemi är emellertid viktig inte enbart för brandskyddets vidkommande. Allt organiskt liv på jorden och hela vår materiella kultur är beroende av denna kemi, och kunskap beträffande densamma torde nog vara en förutsättning, om vi skall kunna överleva ett tredje världskrig.

Den berömda svenske kemisten Berzelius gav namnet katalysatorer åt vissa ämnen, som i mycket små kvantiteter kan påskynda kemiska reaktioner genom sin blotta närvaro och utan att själva undergå några definitiva förändringar. Vissa kemiska reaktioner kan själva bilda katalysatorer, så att reaktionen fortsätter i ökad takt. En sådan katalysator kallas auto-katalysator. Det finns också ämnen med rakt motsatt verkan. Sådana ämnen, som fördröjer eller hindrar en kemisk reaktion, kallas anti-katalysatorer, negativa eller baklänges-katalysatorer, eller med ett kortare och bättre namn inhibitorer. Vidare finns det också ämnen, som inte själva är katalysatorer, men som kan reglera verkan av en katalysator i den ena eller andra riktningen.

Hastigheten av en kemisk reaktion kan emellertid

påverkas även på annat sätt än genom katalysatorer, nämligen dels genom värme, och dels av den s. k. väggseffekten. I allmänhet fördubblas hastigheten av en kemisk reaktion för varje ökning av temperaturen med ett tiotal grader.

Vatten och eld har alltid ansetts som rakt motsatta och oförenliga "element", och sedan urminnes tider har man genom erfarenheten vetat, att vatten kan användas för att släcka eld. Man har också länge känt till, att det i allmänhet fordras tre ting för att en förbränning skall komma till stånd: dels ett ämne som är brännbart — t. ex. väte och kol är sådana ämnen —, dels syre, som inte är brännbart men underhåller förbränningen, och dels i allmänhet en viss högre temperatur för att förbränningen skall komma i gång. Den förhöjda initialtemperaturen är dock som bekant inte alledeles nödvändig. Finns det tillräckligt med syre, så kan det bli självantändning vid vanlig temperatur, och t. ex. fosfor behöver inte mycket syre för att självantända och brinna.

Nu finns det emellertid på jorden drygt lika mycket syre som alla övriga ämnen tillsammans. Människokroppen t. ex. består till 65 % av syre och ungefär 30 % av sådana brännbara ämnen som kol (18 %), väte (10 %) och fosfor (1,2 %). Trä innehåller också mest syre, samt kol och väte. Vatten består också av syre och väte.

Ett och samma ämne kan påtagligen vara brännbart, obrännbart eller t. o. m. användbart som släckningsmedel, beroende på i vilket sammanhang det förekommer med andra ämnen. Numera vet man ju, att förbränning är en kemisk reaktion. Ett litet antal grundämnen, element, består av speciella atomer, och dessa kan vara reaktiva, d. v. s. ha en tendens att förena sig med andra atomer till molekyler så, att ett nytt ämne uppstår med ett visst antal elektroner i molekylens ytterhölje, som ger ett maximum av sammanhållande kraft. Härigenom blir det nya ämnet stabilt.

Fria atomer är i allmänhet reaktiva, även kväveatomen, N. Denna atom är emellertid nöjd med ett molekyl-äktenskap med en annan kväveatom. Kväve, vars molekyl består av 2 kväveatomer, N₂, är lyckligtvis ett stabilt, icke reaktivt ämne, som syret i luften icke kan reagera med. Men varken atomerna i syre, O₂, eller väte, H₂, är nöjda med sådana inbördes molekyl-äktenskap. Både väteatomen H och kolatomen C tar gärna emot en syreatom, men det

blir inga stabila äktenskap därför att atomernas ytterhöljen inte räcker till för ett stabilt molekyl-ytterhölje. Både OH och CO är fortfarande reaktiva. Men om 2 väteatomer slår sig ihop om en syreatom till H_2O , vatten, eller 2 syreatomer med en kolatom, CO_2 , koldioxid, då räcker atomhöljerna mer än väl till för ett stabilt molekyl-hölje. De elektroner i atomhöljerna som blir över, frigöres explosivt som värmeenergi i det att vätet förbrinner till vatten, koloxiden till koldioxid, och bägge dessa nybildade ämnen är så kemiskt stabila att de är användbara som släckningsmedel.

Troheten i sådana molekyl-äktenskap är emellertid inte absolut. Om t. ex. vatten kommer i beröring med glödande metall eller glödande kol, så överger gärna en del tröläsa syreatomer sina bägge väteatomer för den nya, heta kärleken och förenar sig med den till metalloxid, resp. koloxid. De övergivna väteatomerna håller sig skadeslösa genom att förena sig med andra syreatomer från luften till knallgas, och denna förbrinner åter explosivt till vatten under frigörande av obehövliga elektroner. Under en brand kan under vissa förhållanden även en syreatom i koldioxiden vara otrogen — särskilt lockande är magnesium — varigenom den obrännbara koldioxiden övergår till brännbar koloxid, som i sin tur med syre från luften explosivt återgår till koldioxid.

Om ett ämne är brännbart, obrännbart eller t. o. m. användbart som släckningsmedel beror således i första hand på hur fast atomerna är bundna i molekyler. I andra hand är det beroende på det värme, som tillföres, resp. frigöres. Värme betyder, att molekylerna får hastigare rörelse och behöver större utrymme, och det är ju ganska påtagligt, att detta skall underlätta en reaktion. Beträffande fasta ämnen är det i första hand gaserna, och beträffande flytande är det ångorna som brinner. Vid mycket höga temperaturer kan molekylerna mer och mer sönderfalla, så att atomer blir fria, och fria atomer är som nämnt synnerligen reaktiva. Värme har sålunda autokatalysatorisk verkan.

I tredje hand spelar väggeffekten in, d. v. s. molekylerna i en gas eller vätska har en tendens att adsorberas i ett mycket tunt lager på en fastare yta och reagera med molekylerna i denna så att det blir förändringar i resp. atomers elektriska laddning. Denna väggeffekt kan vid en brand ha katalysatorisk verkan. Dels frigörs värme genom denna molekylernas reaktion med varandra, och detta torde bidra till att ett finfördelat ämne, som erbjuder stor yta mot luftens syre, kan tändas så explosivt. Och dels är väggeffekten kraftigare, ju högre temperaturen på ytan är. Ytan av glödande metaller katalyserar

sålunda förbränningen av gaser utomordentligt kraftigt.

Emellertid synes väggeffekten kunna ha inte endast katalysatorisk, utan även inhibitorisk verkan. Detta gäller t. ex. pulversläckningen. Den finfördelade kolsyresnön från en kolsyresläckare har också kraftigare verkan än själva gasens kvävningssverkan. Och släckningsverkan hos finfördelat vatten eller skum synes vara svår att fullt förklara annat än genom en viss bidragande väggeffekt hos dropparna.

Vad beträffar de egentliga katalysatorerna, så finns det t. ex. ett ämne, acetaldehyd, som är en viktig råvara för en mängd kemiska produkter. En kemisk reaktion med acetaldehyd kan påskyndas 10.000 gånger genom en liten smula jodånga som katalysator. Naturen har också gjort bruk av t. ex. jod som katalysator i den mänskliga och andra organismer. Det är nämligen jod som via sköldkörteln reglerar förbränningen i organismen. Ämnesomsättningen i organismen är en förbränning, som inte i princip skiljer sig från annan förbränning. Det enzym, som sköldkörteln genom jod producerar, tyroxinet, verkar t. o. m. i en så fantastisk utspädning som en på fem miljarder.

Såväl katalysatorer som inhibitorer är av stor och växande betydelse för brandskyddet, katalysatorerna genom att ge upphov till brand eller öka dess våldsamhet, inhibitorerna genom att hindra förbränningsreaktionen eller såsom släckningsmedel. Gränsen kan emellertid vara svävande. I likhet med väggeffekten kan ett och samma ämne under olika förhållanden ha katalysatorisk eller inhibitorisk verkan.

Jod t. ex. verkar som inhibitor i transformatorolja. Kvävet i luften synes ha en viss inhibitorisk verkan på en förbränning, inte enbart genom utspädning av syret. Men i kemiska föreningar med t. ex. cellulosa, såsom nitrocellulosa, celluloid, eller med ammoniak, såsom Norgesalpetner, kan genom åldring kväveatomer frigöras, oxideras och ge upphov till våldsam brand; beträffande Norgesalpetern dock endast i förening med visst tryck. Å andra sidan kan en kväveförening med kalium, kalisalpetner, 20 % i vattenlösning, verka som kraftigare inhibitor vid en oljebrand än t. ex. samma volym tetraklorid.

Vårt gamla vanliga vatten har inte enbart inhibitorisk verkan. Det har visat sig att vatten i form av små kvantiteter vattenånga är en ganska oumbärlig katalysator för att en förbränningsreaktion skall komma till stånd. En fullkomligt torr blandning av koloxid och syre kan t. ex. inte tändas om man inte tillsätter en smula vattenånga. Själva den inledande reaktionen i förbränningsreaktionen synes bestå i ett frigörande av vätet i vattenångan, och det är ju tur

att naturen har ordnat så att inte den reaktionen fortsätter i släckningsvattnet. Att brandfaran ökar när den relativa luftfuktigheten minskar är också en sanning med modifikation. I polattrakterna är den relativa luftfuktigheten på grund av kylan ofta så låg, att vattenångan i luften inte är tillräcklig för att ett vanligt tändstift skall kunna tända gasblandningen i en motor.

Både vatten och haloner är katalysatorer i samband med t. ex. lättmetaller. Vissa haloner är t. o. m. själva brännbara men gör detta oaktat verkan som släckningsmedel. Att halonernas släckningsverkan är inhibitorisk framgår av att t. ex. en koncentration i luften av endast 5 % koltetraklorid släcker brinnande träkol. Denna koncentration betyder, att syrekoncentrationen i luften endast nedgätt med en enda procent, och det kan således inte vara fråga om någon kvävning av branden. Och nyare haloner, såsom monoklormonobrommetan, har ännu mera utpräglad sådan verkan.

Aktivt kol, som bildas t. ex. genom att trä utsätts för en långvarig, relativt svag uppvärmning, har katalysatorisk och pyrofor verkan och kan som bekant självantända. Cigarrettaska på en sockerbit verkar som katalysator, så att biten kan tändas. Och t. ex. benzoylperoxid, som används mycket inom plast-, gummi-, läkemedels- och kemisk-teknisk industri samt som blekmedel för mjöl o. dyl., kan orsaka antändning redan vid 75°C.

Oxideringen av metaller, järnets rostande o. s. v., kan katalyseras av många ämnen, men det finns också inhibitorer. Ett förhöjt tryck, t. ex. beträffande den ovan nämnda Norgesalpeteren eller på bränsleblandningen i en motor, kan ha katalyserande inverkan, men tetraetylbley i bensinen verkar som inhibitor och förhindrar knackningar i motorn.

Industrien utnyttjar både katalysatorer och inhibitorer i ständigt stigande skala, särskilt inom den kemiska industrien och för framställning av syntetiska produkter, krackning av råolja o. dyl. Under förutsättning av en ökad grundforskning är det mycket antagligt, att framtiden också för brandskyddet ligger på detta område.

Enligt DeGaeta och Weintraub är det inte alldeles otänkbart, att man skulle kunna finna en inhibitor, som skulle kunna hindra den nödvändiga vattenångan från att möjliggöra en förbränning. Här till kan anmärkas, att enligt av Scheichl i "Brandlehre und Chemischer Brandschutz" refererade försök så verkar åtminstone en halon, koltetraklorid, men däremot icke t. ex. metylbromid, just på detta sätt ifråga om vissa brandtyper. Dessa sönderdelningsprodukter förenar sig nämligen just med den

förbränningen nödvändiga vattenångan i koloxidflamman. I en vätgasflamma är förhållandet ett annat, och för att släcka denna åtgång också ungefär 10 gånger så mycket koltetraklorid.

DeGaeta och Weintraub framhåller vidare, att eldskyddsfärger skulle kunna tänkas med en inhibitor, som vid viss temperatur omöjliggjorde förbränningen. Inhibitorer i släckningsvattnet och sprinklersystem är en annan närliggande möjlighet. Likaså för att oskadliggöra rökgaser och andra andningsgifter. Det kan i detta sammanhang nämnas, att General Motors just framställt en ugn, i vilken ett metallfilter redan vid 350° katalyserar rökgasernas förvandling till koldioxid och vatten. Det kan också vara belysande, att denna vanliga brandreaktion, överförande av koloxid till koldioxid, kan katalyseras t. o. m. vid vanlig temperatur genom vissa metall-oxider i ett gasmaskfilter.

Katalysatorer skulle vidare enligt DeGaeta och Weintraub kunna tänkas förvandla luft till en inert gas, t. ex. i särskilt brandfarliga industrier. Likaväl som man använder katalysatorer för brandbomber skulle man kunna tänka sig släckningsbomber med inhibitorer.

Även den automatiska brandalarmeringen torde kunna utvecklas med hjälp av katalysatorer, känsliga för gaser, ångor, rök eller värme, t. ex. specialkatalysatorer för speciella risker, och sådana borde vara mindre känsliga för oavsiktlig utlösning än t. ex. en fotoelektrisk cell. DeGaeta och Weintraub tänker sig också möjligheten av att byggnader kan komma att förses med brandinhibitorer, som skulle kunna utlösas genom radiovågor från brandstationen. Med den nuvarande tekniska utvecklingen torde man väl kunna hoppas, att inte alla dessa möjligheter skall vara önsketänkande.

B. Orre.

Motorspruta

För utrustning av verkskydd köpes väl bibehållen motorspruta, 800 l/min. Förslag med angivande av typ, ålder m. m. emotes under adress

Sysslomannen,

Länslasarettet,

Norrhälje.

Tel. Norrhälje 126 00.

Brandförsvarsmål i Regeringsrätten 1950

21. (Dnr 166/1950 Kom.-dep.)

Ang. föreläggande att riva byggnad m. m.

Vid sammanträde den 28/3 1949 beslöt byggnadsnämnden i Avidsjaurs municipalsambälle ålägga J. E. Norlin att senast den 15/6 1949 hava nedrivit och bortfört resterna av en honom tillhörig, å tomt nr 21 i kv. Hjorten i sambället belägen verkstadsbyggnad, vilken skadats genom brand. Sedan till byggnadsnämnden anmäls, att klaganden ännu icke till fullo verkställt nämndens beslut den 28/3 1949, beslöt byggnadsnämnden vid sammanträde den 15/8 1949 ålägga klaganden vid vite av 1.000 kr. att före den 1/11 1949 hava nedrivit och bortfört kvarvarande del av verkstadsbyggnaden. Länsstyrelsen i Norrbottens län, där klaganden besvårade sig över byggnadsnämndens sistnämnda beslut under yrkande om anstånd med rivningen till den 1/1 1951, utslag den 3/12 1949, fann skäligt förordna, att byggnadsnämndens föreläggande skulle vara fullgjort senast den 1/4 1950. Regeringsrätten fann skäligt att med bifall till besvären på det sätt ändra länsstyrelsens utslag att den dag, före vilken föreläggandet vid stadgat äventyr skulle vara fullgjort, bestämdes till den 1/1 1951.

22. (Dnr 250/1950 Kom.-dep.)

Ang. föreläggande att bortaga vindsinredning.

Enligt stadsplanebestämmelserna till den för området omkring Södra vägen och Broslätt i Kalmar den 7/2 1941 fastställda stadsplanen får byggnad inom kv. Tisteln uppföras med högst 2 våningar. Sedan det kommit till byggnadsnämndens i staden kännedom, att på vinden i den Elisabeth Petersson tillhöriga, å tomt nr 13 i ovannämnda kvarter belägna byggnaden utan lov inretts 1 bostadsrum, beslöt nämnden vid sammanträde den 19/1 1949 — efter antecknande att nämnden funnit rummet icke kunna iordningställas till ett användbart rum — förelägga klaganden att inom 1 mån. efter erhållen del av nämndens beslut vid vite av 200 kr. hava avlägsnat den olovligen utförda rumsinredningen. Länsstyrelsen i Kalmar län, där klaganden anförde besvär med anhållan, att om rummet icke finge uthyras, det likväl måtte få bibehållas och användas som förvaringsrum, utslag den 12/5 1949, fann, när klaganden icke anförde någon omständighet av beskaffenhet att kunna föranleda upphävande av byggnadsnämndens beslut, ej skäl bifalla besvären, varvid länsstyrelsen emellertid förordnade, att den olovligen utförda vindsinredningen skulle vara avlägsnad, vid det av byggnadsnämnden stadgade vitet, inom 1 mån. från det länsstyrelsens utslag vunnit laga kraft. Regeringsrätten: ej ändring. Vidkommande en av Petersson gjord ansökning hemställda regeringsrätten, att Kungl. Maj:t måtte lämna densamma utan bifall. För den händelse Kungl. Maj:t beslöte i enlighet med denna hemställan, bestämdes regeringsrätten den tid, inom vilken klaganden skulle hava ställt sig till eftertættelse det i byggnadsnämndens beslut meddelade föreläggandet till 6 mån. efter dagen för Kungl.

Maj:ts beslut. — Vid ansökningens föredragning inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 3/11 1950 beslöts i enlighet med regeringsrättens hemställan.

23. (Dnr 303/1950 Kom.-dep.)

Ang. föreläggande att bortaga byggnad.

Enligt § 5 i de av länsstyrelsen i Västernorrlands län den 2/8 1946 för vissa delar av Täsjö socken fastställda utomplansbestämmelserna gäller, att avståndet mellan skilda byggnader å samma tomplats ej må vara mindre än 12 m., men att byggnadsnämnden om hinder ej möter ur brandfaresynpunkt äger medgiva mindre avstånd, dock ej under 9 m., samt därest ett ändamålsenligt bebyggande därigenom främjas för mindre gårdsbyggnad eller flygelbyggnad till endast 1 vånings höjd äger medgiva mindre avstånd till huvudbyggnad, dock ej under 3 m. Vid sammanträde den 4/2 1950 beslöt byggnadsnämnden i Täsjö socken förelägga S. Carlsson att senast den 4/3 1950 undanskaffa ett garage, som han utan byggnadsnämndens lov låtit uppföra å fastigheten Täsjö 1112 inom ifrågavarande utomplansområde på ett avstånd av endast 2 m. från huvudbyggnad å tomt. Häröver anförde klaganden besvär hos länsstyrelsen under yrkande, att beslutet måtte upphävas. Sedan byggnadsnämnden i yttrande över besvären upplyst, att klaganden, innan han anförde besvär hos länsstyrelsen, låtit flytta garaget från den plats, där det ursprungligen uppförts, till annan plats å fastigheten, fann länsstyrelsen, utslag den 8/5 1950, klaganden ej hava anförut skäl, som kunde föranleda ändring av överklagade beslutet. Regeringsrätten: Enär klaganden genom flyttningen av garaget till dess nuvarande plats får anses hava ställt sig byggnadsnämndens klandrade beslut till eftertættelse, samt frågan om rätt för klaganden att på denna plats bibehålla garaget i första hand bör prövas av byggnadsnämnden, finner regeringsrätten klagandens talan icke föranleda annat yttrande än att klaganden hänvisas att hos byggnadsnämnden göra den framtällning beträffande garaget, vartill han må finna fog.

24. (Dnr 322/1950 Kom.-dep.)

Ang. återställande av brandskadad byggnad.

Sedan en Aktiebolaget Monarkintressenter tillhörig, å tomt nr 5 och 6 i kv. Karsvik i Karlstad belägen byggnad skadats genom brand, anhöll bolaget hos byggnadsnämnden i staden om tillstånd att återställa byggnaden i det skick, vari den befunnit sig före branden. I yttrande till nämnden över ansökningen anförde stadsarkitekten i staden: Byggnaden vore till större delen belägen å kvartersmark, som enligt gällande stadsplan icke finge bebyggas. Byggnadens värde hade uppgivits till 50.000 kr. och kostnaden för dess iordningställande skulle enligt ingivna handlingar uppgå till cirka 21.000 kr. Ombyggnaden vore sålunda hänförlig till nybyggnad. Vid sammanträde den 4/2 1949 beslöt byggnadsnämnden under återropande av vad stadsarkitekten anförde

Landsbygdsbrandkårernas värde

I följande artikel redogör brandchefen i Fjällbacka, Ingemar Järund, för släckningsarbetet vid en mycket hotande eldsvåda mitt inne i den hopgyttade trähusbebyggelsen i fiskesamhället Fjällbacka. Berättelsen visar de små landsbygdsbrandkårernas betydelse, om de kan ingripa tillräckligt snabbt och om förstärkning omedelbart tillkallas från brandkårer i närliggande kommuner enligt i förväg uppgjord släckningsplan.

Den som besöker de små fiskesamhällena i Bohuslän konstaterar den säregna bebyggelsen på dessa platser. Bebyggelsen som i allmänhet ligger på slutningarna mot havet, är mycket tät, och framför allt vid själva kustremsan förekommer ett gytter av magasin och sjöbodar. Avstånden mellan skilda byggnader brukar i allmänhet ej vara mera än 0,5 till 1,5 meter och höjden på byggnaderna varierar mellan 4—8 meter.

För en brandkår på dessa platser framstår särskilt bebyggelsen vid sjön som ett ständigt hot. Med tanke på läget vid havet måste alltid tanken uppkomma: "Vad skall vi göra om stark vindstyrka råder vid en eventuell eldsvåda". Några åtgärder för att eliminera risken för en eldsvåda finns ej förutom en noggrann brandsyn.

I Fjällbacka municipalsamhälle, som är beläget mellan Lysekil och Strömstad, finns typiska exempel på förut nämnd bebyggelse. På den c:a 1 km. långa kuststräckan ligger särskilt ett stycke på 100 meter, som måste anses synnerligen farligt ur brandsynpunkt.

År 1928 utbröt en brand i Fjällbacka inom

ett annat farligt område i södra delen av samhället. Den gången försvann 21 st. bostadshus och ett stort antal sjöbodar och magasin. Den branden har givetvis i hög grad ökat oron för eldsvåda i samhället. Men katastrofen 1928 har också bidragit till att brandkåren kunnat hålla en hög standard, och några större svårigheter att erhålla medel från Fjällbacka municipalfullmäktige har ej förelegat. Brandkåren består av 3—20 man och är ej organiserad. Ersättning till brandmännen utgår med 75:— kr. per år och denna ersättning har endast utgått de två senaste åren. Till kårens förfogande står två stycken motorsprutor, en mindre utryckningsbil med en vattentank innehållande 800 liter, en större utryckningsbil samt 1.200 meter slang. Intresset hos kåren är mycket stort och vid övningarna, som hålles c:a 15 gånger om året, är deltagarantalet nästan 100-procentigt vid varje övning.

Under årens lopp har helt naturligt övningarna ofta förlagts till den tidigare nämnda kuststräckan, som ur brandsynpunkt är farlig.

Kl. 16.45 fredagen den 19 oktober 1956 larmades brandkåren. Eld hade utbrutit i ett magasin tillhörande Fjällbackafiskarnas andels-

avslå ansökningen. *Länsstyrelsen i Värmlands län*, där bolaget anförde besvär under yrkande om bifall till ansökningen, utslag den 20/1 1950: Enär de för byggnadens återställande i före eldsvådan befintligt skick erforderliga byggnadsarbetena med hänsyn till vad i målet förekommit måste anses hänförliga till nybyggnad, samt byggnaden strider mot fastställd stadsplan, lämnar länsstyrelsen besvären utan bifall. *Regeringsrätten*: Enär de vid ifrågakvarande brand uppkomna skadorna å byggnaden äro av sådan omfattning att hinder måste anses föreligga att meddela byggnadslov för byggnadens återställande i det skick den hade före branden, lämnar *regeringsrätten* besvären utan bifall.

25. (Dnr 330/1950 Kom.-dep.)

Ang. bortlagande av resterna av brandskadad byggnad.

Vid sammanträde den 25/1 1949 beslöt byggnadsnämnden i Huddinge sockens ick. municipala delar

förelägga ägaren av den inom område, för vilken gälla den 31/10 1943 fastställda utomplansbestämmelser, belägna fastigheten Solgård¹⁹⁹ att inom 60 dagar från delgivning av beslutet hava avlägsnat kvarstående byggnadsdelar av ett brandskadat bostadshus å nämnda fastighet, vilken äges av *I. Ostrovsky*. *Länsstyrelsen i Stockholms län*, där byggnadsnämnden anmälde att vid besiktning den 23/8 1949 byggnadsdelarna alltjämt funnits kvarstå, resolution den 7/2 1950, prövade med stöd av 164 § jämförd med 133 § byggnadsstadgan, skäligt förelägga klaganden vid vite av 300 kr. att före den 1/5 1950 hava låtit nedriva byggnadens grund och avlägsna resterna av den brandskadade byggnaden från fastigheten. *Regeringsrätten* fann skäligt allenast i så måtto ändra länsstyrelsens resolution, att det skulle åligga klaganden vid stadgat vite att före den 1/5 1951 hava låtit avröja och iordningställa byggnadsplatsen på sätt som kunde av byggnadsnämnden godkännas.

Stig G. Holmberg.

förening, med andra ord just i det område, som får anses för det farligaste ur brandsynpunkt. Vindstyrkan var vid tillfället omkring 15 m/sek. Kåren larmades medelst larmmanordning, som utgår till brandmännens bostad. Vid min ankomst till brandstationen stod den mindre utryckningsbilen klar för avfärd och vice brandchefen erhöll order att komma efter med huvudstyrkan och den större utryckningsbilen.

Vid framkomsten till brandplatsen möttes vi av en intensiv rökutveckling och det stod snart klart att Fjällbacka ånyo var hotat av en katastrofbrand. Jag gav därför order om att kalla angränsande kårer nämligen Hamburgsunds, Grebbestads och Tanums brandkårer.

Elden hade utbrutit i en tvättstuga i andra våningen och spred sig snabbt i ett utrymme, som innehöll tågvirke, pappkartonger och nät. Order om slangutläggning gavs och i första hand gällde det att dämpa de höga lågorna och att skydda ett angränsande bageri. En motorspruta placerades söder om brandområdet och en var redan placerad norr om detsamma. Jag förstod att det gällde få fram så mycket vatten som möjligt, dels för att skydda angränsande fastigheter och dels för att dämpa elden. Order gavs att draga fram tillgängliga reserver. Skulle elden bryta igenom den försvarslinje vi intagit var det liktydigt med att halva samhället bleve hotat.

På grund av bebyggelsens art fanns ej möj-

Bild 2. Spridningsrisiken är oerhörd stor i den hopbyggtrade bebyggelsen.

ligheter till någon ytterligare försvarslinje, som var effektiv. Den hårda blåsten satte brandmännen på hårda prov och vid flera tillfällen bröt elden genom den linje vid beslutat oss för att hålla. Det var påpasslighet vid dessa tillfällen från brandmännens sida, som gjorde att hålen återigen kunde täckas med vattenstrålar. Brandmännen arbetade som besatta och vek ej undan trots att hettan var ganska besvärande. Hamburgsunds brandkår anlände först till platsen och därefter Tanums och Grebbestads kårer. Först nu kunde vi anfalla elden — i motsats till tidigare då det gällde att hålla intagna ställningar. Brandkåren från nämnda platser uträttade ett enastående arbete och det var glädjande att se med vilken iver, som dessa gick in för sin uppgift.

När läget behärskades utbröt eld i ett bostadshus på andra sidan Norra Hamngatan. Gnistor hade antagligen antänt en garderob i övervåningen. Grebbestads brandkår, som låg i beredskap, erhöll order att utföra släckningen i denna fastighet, och denna släckning utfördes snabbt.

Eldsorsaken antogs vara att det samma dag eldats i den i andra våningen placerade tvättgrytan. Som bränsle hade använts lädvirke och det antogs att detta bränsle sprätt ut över golvet. I detta sammanhang kan nämnas, att år 1954 utdömdes den i tvättstugan varande tvättgrytan och eldningsförbud meddelades. År 1955 anmärkte brandsynenämnden på anordningarna runt tvättgrytan och på golvet. I september 1956 konstaterade brandsynenämnden att Fjällbackafiskarens andelsförening fullgjort de skyldigheter, som ålagts dem.

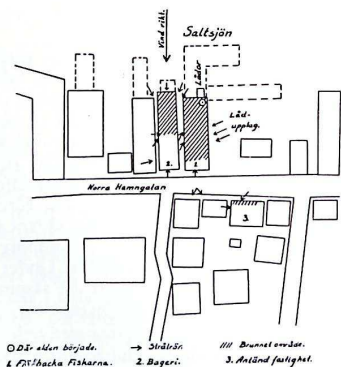

Bild 1.

Ordet fritt

Larmdräkter

Riksbrandinspektör Strömdahls svar på mitt inlägg rörande larmdräkter (i nr 2/57) är synnerligen utförligt, vilket jag är tacksam för. Trots detta ber jag dock att än en gång få ta en del spaltutrymme i Brandkärtidskrift i anspråk. Detta blir mitt sista inlägg i frågan.

Vad jag främst reagerat mot, såväl i Statens brandsinspektions meddelande som i Strömdahls svar på mitt första inlägg, är talet om att en eventuell antändning av en utryckningsoverall sker explosionsartat. Den overall, som infördrats av Statens brandsinspektion och undersökts, har *icke* antänts explosionsartat. Endast ett fall av antändning har redovisats och flera är tydligen icke kända.

Det låter naturligtvis mycket vederhäftigt, när man säger sig ha korresponderat i den här frågan med flera främmande länder. Det är bara det, att hittills, vilket Strömdahl väl känner till, inget av de angivna länderna ägnat frågan om utryckningsklädernas utformning något djupare intresse. I varje fall har det icke satt några spår i deras utrustning. Uppgiften, att de icke använder larmdräkter av bomull, bör även ses mot den bakgrunden, att i flertalet av de angivna länderna i stor utsträckning användes larmdräkter av gummi- eller oljeduk.

Den utförliga redogörelsen för anorakens användning och att yllestrumpor är varmare än bomullsditon ger en bekräftelse på att Ström-

dahl icke haft klart för sig hur utryckningsoverallen är avsedd att användas.

Till sist är jag naturligtvis tacksam för att Strömdahl redan nu offentliggjort, att jag håller på med en del arbeten för Statens brandsinspektions räkning. Jag förstår bara inte vad det har med diskussionen om larmdräkter att göra. Och allra minst förstår jag sista meningen i Strömdahls genmäle: "Även det förslaget kommer i sinom tid att granskas av all möjlig expertis . . ."

Ragnar Brodell.

* * *

Riksbrandinspektören har tagit del av ovanstående och svarar:

Det är med viss tvekan jag ger mig in i ytterligare svaromål i larmdräktsfrågan, eftersom några nya synpunkter knappast framförts i Brodells inlägg nr 2. Ett av spörsmålen, det som gäller den explosionsartade övertändningen, kan dock vara värt ett bemötande.

Det är alldeles riktigt att den till brandsinspektionen insända overallen icke antänts explosionsartat. Detta har icke heller påståtts i meddelandet. Däremot har i detta påpekats att under vissa förhållanden antändning av bomullstyg *kan* ske "i det närmaste explosionsartat". Påpekanter är avsett att vara en varning till brandcheferna, en varning, vilken enligt vad som bekräftats av den sakkunnige vid Statens provningsanstalt, med vilken brandsinspektionen samarbetat, är väl motiverad.

Riktigt är också att endast *ett* fall av antändning av larmdräkt har redovisats. Flera fall är inte heller av mig kända. Om man kunde peka på något förhållande, som gjorde det sannolikt att det hittills kända fallet av antändning vore att anse såsom en gång för alla unikt, ja, då vore brandsinspektionens i meddelandeform givna varning knappast befogad. Nu föreligger, såvitt jag kan förstå, inte något sådant speciellt förhållande. Nya fall av antändning av larmdräkter av bomull *kan* inträffa. Under sådana förhållanden har jag ansett det såsom en självklar plikt att utsända varningen.

Till slut: Om det skulle kunna medverka till att överbygga den klyfta, som förefinnes mellan Brodells och min uppfattning i larmdräktsfrågan skall jag gärna medgiva att jag i det

Befattningarna såsom

Brandchef och vice Brandchef

vid Vimmerby stads borgarbrandkår kungöres härmed till ansökan lediga med tillträde snarast. För tjänsterna erfordras kompetens enligt brandstadgan och utgår arvoden enligt central överenskommelse.

Ansökningar, åtföljda av de handlingar sökandena önskar åberopa, skall vara brandstyrelsen tillhanda senast den 30 april 1957.

Ytterligare upplysningar om tjänsterna lämnas av brandstyrelsens ordförande, tel. 134.

Vimmerby den 27 mars 1957.

Brandstyrelsen.

aktuella meddelandet gått längre än vad som varit nödvändigt. Så länge ett definitivt förslag i larmdräktsfrågan ej kan presteras kunde det ha räckt med varningen för det lättantändliga bomullstyget och med impregneringsrekommendationen. Synpunkterna på overallmodellen kunde tillsvidare ha anstått.

Ingvar Strömdahl.

"Några fakta om dvärgbrandsläckare".

Ett tal, som brandchefen i Boston, Edward N. Montgomery, höll vid NFPA:s 60-årsmöte, fanns i översättning införd här i nr 11/1956 under ovanstående rubrik. Översättaren hade till talet fogat följande egna kommentarer:

"Ovanstående artikel avser ju förhållandena i USA. Det är dock märkligt att se hur väl det stämmer med de svenska erfarenheterna. Ifråga om apparaternas utförande och handgrepp är i vårt land f. n. en kommitté under ledning av Industriens Standardcentral sysselsatt med just med just dessa problem. Det har därvid trots allt visat sig svårt att "bortrationalisera" t. ex. "uppoch ned-på-vändningsapparaterna".

Herr O. Pierrou har med anledning härav till dvärgbrandsläckarnas försvar tillställt oss en längre insändare tillsammans med ett antal bilder. Av utrymmesskäl nödgas vi hårt begränsa herr Pierrous inlägg, som här återgives i beskuret skick.

I nr 11/1956 av denna tidskrift finnes införd en översättning av ett föredrag, som brandchefen i Boston, USA, hållit vid ett större möte. Artikeln som sådan gäller amerikanska förhållanden men har genom översättarens slutkommentar även kommit att gälla svenska förhållanden, varför ett tillrättsläggande är på sin plats. Det beklagliga med artikeln är, att läsaren bibringas den uppfattningen att alla dvärgbrandsläckare "är ett hot", även de, som godkända och provats enligt fastställda normer för denna typ. Det framgår icke av artikeln att det på den svenska marknaden, till skillnad från den amerikanska, finnes normer för provningar. Vidare finns det eldsläckare, som genomgått dessa provningar och befunnits fullvärdiga för sitt ändamål. Att dessa provningar skulle vara "arrangerade trick-bränder" som det står i artikeln är väl knappast troligt. Jag tror inte att "lite vatten eller en flaska öl", som rekommenderas, skulle ha någon större effekt på normbränderna hos Provningsanstalten.

En dvärgbrandsläckare, som skall godkännas, får genomgå en verifabel skärseld. Den skall tåla dub-

belt så högt inre tryck, som kan uppstå vid ogymsammaste praktiska temp., c:a 50°C. Den skall tåla fritt fall mot betongplatta från 3 m. höjd i olika lägen. Den skall kunna släcka en 7 kg. träbrand bestående av torra bräder 1¼"×1¼"×30 cm. staplade i "skorstensform med 4 pipor". Släckningen får påbörjas först efter 2 min. och bälet antändes med 0,2 l. rödsprit. Den skall från 1 m. håll kunna släcka en bensinbrand om 1 liter i ett kärl som är 40×40 cm. i fyrkant med 3 cm höga kanter efter att bensinen fått brinna i 20 sek. Apparaten provas även nerkyld till — 15°C.

Om eventuella förevisningsläckningar kommer att utföras med godkända dvärgbrandsläckare, där Statens Provningsanstalts normbränder användes, skola dessa utföras "på någorlunda vindsyddad plats", vilket anges i Anstaltens provnormer. Iakttagas icke detta t. ex. vid bensinprovet, kan, på grund av kärlets konstruktion, en kraftig vind ge ett fullkomligt missvisande resultat.

För ett slutligt godkännande fordras dessutom att 3 apparater långtidförvaras under ogymsamma omständigheter under 1 år i följd. Efter 1 års förlopp underkastas apparaterna granskning och praktiska släckningsprov enligt ovanstående.

Härav torde, med önskvärd tydlighet framgå, att dvärgbrandsläckare för att bli godkända, har att genomgå nog så fordrande provningar.

Avsikten med dvärgbrandsläckaren har aldrig varit att försöka ersätta de större eldsläckarna. Detta har även framhållits från Svenska Tarifföreningen. En godkänd dvärgbrandsläckare har på etiketten angivet att den "ej kan ersätta av Svenska Tarifföreningen godkända större eldsläckare".

* * *

Låt oss endast än en gång understryka, att dvärgbrandsläckarna **ICKE** kan ersätta brandsläckare av normal storlek, bl. a. med hänsyn till den ringa räckvidden.

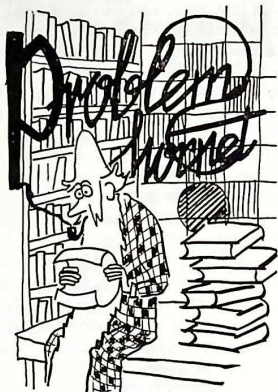
Red.

Hjälpl!

— Snälla ni, kom och hjälp. Det är en karl som försöker att ta sej in genom mitt fönster.

— Då har damen fått fel nummer. Det här är inte polisen, det är brandkåren.

— Det vet jag väl. Han behöver en lite längre stega.

Kan Du klara följande frågor?

- 1) a) Varför är det farligt att använda en vanlig gasmask med filter vid en "instängd" eldsvåda, exempelvis en källarbrand?
b) Vilka av följande gaser kan passera ett vanligt gasmaskfilter utan att absorberas: Kolsyra, koloxid, klor, kväve (nitrogen), syre (oxygen)?
- 2) Vid brandsyn ålade brandsyneförrättaren en fastighetsägare att anskaffa en kemisk vattensläckare av ett visst fabrikat. Kan fastighetsägaren berättigt protestera mot ett sådant åläggande?
- 3) Vid en eldsvåda är avståndet mellan brandplatsen och vattentaget 400 m. En motorspruta om 1500 l/min användes. Om man vill ha ett tryck på c:a 6 kg vid strålrören, hur mycket vatten ungefär får man fram med en enkel 63 mm slangledning? a) 300 l/min? b) 700 l/min? c) 1400 l/min?

Svar i nästa nummer.

Svar på frågorna i nr 3/57:

- 1) Under utryckning kolliderar en brandbil med ett annat fordon. Brandbilen hade kört med hög hastighet. Föraren på brandbilen uppgav vid förhör att han inte kört så fort till en början men då brandchefen uppmanat honom att öka hastigheten hade han gjort detta. Är det möjligt att brandbilsföraren kan bli fälld för den höga hastigheten trots att han körde med både röda ljuset och sirenen tillslagna?

Svar: Ja, det är ganska troligt att föraren blir fälld, om det kan göras gällande att hastigheten varit mycket hög och att han ur trafiksäkerhetssynpunkt icke kan anses ha färdats med tillräcklig varsamhet. Har han däremot icke fört bilen med högre hastighet än som ansetts vara tillbörligt eller eljest fört bilen ovarsamt, torde han slippa ansvar. Det röda ljuset och sirenen (som alltid måste användas tillsammans) berättigar bara till en sak — förkörsrätt — ingenting annat. Enligt lagen bär föraren ensam ansvaret för körningen. Det är alltså fel av brandchefen att ge order om eller "be" om högre hastighet än vad föraren anser vara lämpligt.

- 2) a) Kan kolsyrebehållare explodera om de uppbettas vid en brand?

Svar: En kolsyrebehållare är, liksom alla andra gasbehållare, känslig för uppvärmning. Vid rumstemperatur är trycket i en kolsyrebehållare c:a 65 kg/cm². Om behållaren med innehåll uppvärms till 75°C kan trycket stiga ända till 200 kg/cm². För att förhindra explosion har man under de senaste åren försett alla nya kolsyrebehållare med ett sprängmembran, som släpper ut kolsyran innan trycket blir alltför högt. Det finns emellertid en hel del äldre

SUPERTYFON®

för brandalarm

Stor hörbarhet.
Ringa luftförbrukning.
Oberoende av elektrisk ström.
Drivas från fristående behållare eller befintlig tryckluftledning.

Begär prospekt
nr 480

KOCKUMS

MEKANISKA VERKSTADS AB • MALMÖ

GRUNDTAT 1840

behållare, som saknar sådant sprängmembran och som därför kan explodera. Försiktighet skall därför iakttagas.

b) *Samma fråga gäller gasol-behållare.*

Svar: Även gasolbehållare är försedda med sprängmembran. Vid kraftig uppvärmning kan trycket, trots att membranet har brutit, stiga så kraftigt att behållaren sprängs. Behållare, som inte hunnit föras ut, bör kylas med vatten. Strålföraren skall dock arbeta bakom skydd.

3) *Då det gäller pumpning i en lång slangledning påstås det ibland att det inte kommer fram mer vatten om man använder en stor pump (2000 l/min) än en mindre (600 l/min). Är detta sant?*

Svar: Ja, det är sant. Låt oss ta ett exempel från ett annat område för att belysa problemet. Två åkerier skall transportera varor en viss sträcka. Det ena åkeriet är så stort att det skulle kunna sända iväg 2000 lastbilar i timmen medan det mindre bara kan få iväg 600 i timmen. Vägen, som varorna skall transporteras fram på, är emellertid så smal att endast 350 bilar kan passera per timma. Det spelar alltså ingen roll att den ena firman har så många fler bilar än den andra — det finns ingen möjlighet att utnyttja dem i just det här läget.

På samma sätt är det med de båda pumparna. Den ena kan pumpa 2000 l/min vid ett visst tillfälle medan den andra endast orkar med 600 l/min. Slangen (precis som vägen i förra exemplet) kan emellertid inte svälja så mycket vatten utan att man får våldsamma friktionsförluster. Antag att slangledningen är 500 m lång, att vi för att förhindra slangsprängning kör med högst 10 kg pumptryck och att vi vill ha ett munstyckstryck på 4 kg. Kvar finns då 6 kg att användas för att övervinna friktionsförlusterna i slangen. Hur mycket vatten kan passera i detta fall? Enligt formeln
$$h_f = k \cdot \frac{q^2}{10}$$
 (sid. 274 i Brandkärstidskrift nr 9/1956) kan vi pröva oss fram.

Försök med 300 l/min:
$$h_f = \frac{3 \cdot 3}{10} = \frac{9}{10} = 0,9 \text{ kg.}$$

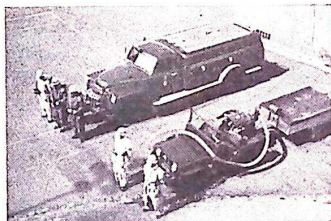
För 500 m slang blir förlusterna $5 \cdot 0,9 = 4,5 \text{ kg}$. Eftersom vi hade 6 kg till förfogande kan vi öka vattenmängden något.

Försök med 350 l/min:
$$h_f = \frac{3,5 \cdot 3,5}{10} = \frac{12,3}{10} = 1,23 \text{ kg.}$$

För 500 m slang blir förlusterna $5 \cdot 1,23 = 6,2 \text{ kg}$. Förlusterna blev i detta fall något för höga. Minskar vi vattenmängden till 340 l/min hamnar vi på den säkra sidan.

Notiser

Nytt bildband

"Slangbilens och tankbilens användning" heter ett bildband i färg omfattande 20 bilder, som nu föreligger hos Riksförbundet. I bandet, som sammanställts av v. brandchef R. Brodell, lämnas in åskådlig och trevlig form ett exempel på en utryckningsenhet och dess organisation samt visas hur enheten bör användas.

Fler lika instruktiva bildband inom samma ämnesområde erfordras och torde komma, då — som anges i bildbandets texthäfte — tankbilens och slangbilens utformning naturligtvis kan varieras på en mångfald olika sätt.

Priset på bandet är kronor 30:—.

Rekvision sker hos Svenska Brandkärternas Riksförbund, Jakobsgatan 14, Stockholm C. Postgiro 4870.
Ek.

Årsmöten.

26/4 Kronobergs läns Brandkårsförbund i Alvesta.
11—12/5 Kalmar läns Brandkårsförbund i Hulstafred.

15/5 Blekinge läns Brandkårsförbund i Ronneby.
15/5 Skånska Brandkårsförbundet i Ljungbyhed.
24—25/5 Östergötlands Brandkårsförbund i Söderköping.

Bilaga.

Som bilaga till detta nummer medföljer dagordning för Riksförbundets årsmöte i Falun jämte inbetalningskort.

Mer än 340 l/min kan vi alltså inte få igenom slangen i detta fall. Vill vi ha fram mer vatten kan vi givetvis höja trycket på sprutan, dubblera slangen eller ordna med seriekörning, men då har vi hamnat utanför den här ovan ställda frågan.

Göran Bergström.

Gamla tidskrifter efterlysas.

Följande nummer av Brandkärtidskrift efterlysas:

- Ar 1927 nr 4.
- 1926 nr 4, 5 och 6.
- 1924 nr 1.
- 1923 nr 1 och 4.
- 1921 nr 1 och 2.

Det är Red. som saknar ovanstående nummer av tidskriften och därför är synnerligen tacksam för ett meddelande (under adress V. Promenaden 55, Norrköping), från envar, som har att erbjuda något eller några av dem.

Ej det brann, men väl rann!

N yårsdagen 1957 inkom per telefon meddelande till L-stads Brand-ac att "det *rinner* i fastigheten X-vägen 13". Meddelandet uppfattades av tjänstgörande vakt att det *brinner*. Han repeterade även detta innan brandkåren alarmrades och ryckte ut. Vid framkomsten till X-vägen 13 möttes man av fastighetsägaren, som meddelade att han inte sagt att det *brinner* utan att det *rinner*, vilket det också gjorde! I fastighetens övre våning rann vattnet för fullt från ett ovanliggande expansionskärl, vilket gått sönder.

Att brandkåren underrättats berodde på att fastighetsägaren vid upptäckten av vattenskan dan per telefon sökt kontakt med rörmontörer och då detta inte lyckats, vände han sig till brandkåren för att om möjligt få hjälp av någon man. I sin iver efter denna hjälp blev det olämpligt ordval och förväxling. Mannen fick dock sin hjälp, men denna gång alldeles för mycken: Han fick hela brandkåren.

B.

Klockan var slagen.

Grosshandlare P:son-Vimpelgren har höjt brandförsäkringen på sitt lager och anordnar i enlighet därmed en brasa i affären beräknad att börja kl. 5.

Med gott samvete tar grosshandlaren sig en liten lur före middagen, varur han väckes av det intru sände biträdet, som ropar:

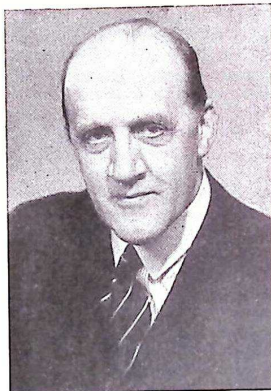
— Grosshandlaren! Det brinner i affären!

Lugnt och sansat masar sig chefen på fötter och svarar:

— Sää! Ä klockan redan fem?

Bemärkelsedagar

75 år.

Riksförbundets förre vice ordförande, landshövdingen A. E. Rodhe fyller den 11 maj 75 år. Brandkärtidskrift bringar landshövding Rodhe en varm hyllning!

50 år.

20/5 Lundin, E., brandmästare, Linköping.

BRANDKÄRSTIDSKRIFT

Organ för Svenska Brandkärernas Riksförbund

Utkommer omkring den 15 varje månad

Prenumerationspris: 7: — kr/år. Vid samtidig beställning av minst 5 ex. = 5: — kr/år.

(Likvid sändes till Brandkärtidskrift, Jakobsgatan 14, Stockholm. Postgiro 48 70.)

Redaktör och ansvarig utgivare: t. f. Brandchef A. Ekberg, V. Promenaden 55, Norrköping. Tel. 293 70.

Annonschef: Förbundsdirektör A. Hegen, Jakobsgatan 14, Stockholm C. Tel. 10 50 25.

OBS! Annonsmanuskript måste vara annonschefen tillhanda senast den 20 i månaden före den, då annons önskas införd.

Antal ex.

BESTÄLLNINGSLISTA å litteratur

.....	<i>Allmänna grunder och förfaringssätt vid eldsläckning</i> , av R. Stridbeck, 1944	å 1:—
.....	<i>Allmänna synpunkter på bebyggelse med hänsyn till brandrisk och släckningsmöjligheter</i> , av R. Götherström, 1945	å 0: 75
.....	<i>Anvisningar för landsbygdens brandsynförrättare vid utskrivande av brandsyneprotokoll</i> , av E. Rosinander, 1945	å 0: 75
.....	<i>Brandfarliga elektriska anordningar</i> , av R. Götherström, 1945	å 0: 75
.....	<i>Brandförsvårshandbok för kraftanläggningar</i> , 1946	å 3:—
.....	<i>Brandkärernas slangproblem</i> , av I. Strömdahl, 1953	å 5:—
.....	<i>Brandpumpar</i> , av H. A:son Moberg, 1956	å 3:—
.....	<i>Brandskyddsritningar för lantmannabyggnader</i> , av Lantbrukets Brandskyddskommitté, 1952	å 22: 50
.....	<i>Brandsläckning i oljehamnar</i> , av N. Grönvall (särtryck), 1952	å 0: 50
.....	<i>Brandsyn i offentliga samlingslokaler</i> , av T. Mohlin, 1946	å 0: 50
.....	<i>Brandsyn å industrier</i> , av Chr. Möller, 1945	å 0: 75
.....	<i>Brandsyneprotokoll</i> (148×210 mm) i häften om 50 duplikat	å 2: 75
.....	„ (210×297 mm)	å 0: 06
.....	Minst 100 ex.	å 5:—
.....	„ (210×297 mm) i häften om 25 duplikat	å 3: 25
.....	<i>Eldsläckningsräkningar</i> , i block om 25 triplikat, 1953	å 3:—
.....	<i>Eldsvådors förebyggande. Handledning för brandcheferna i våra mindre samhällen</i> , av R. Stridbeck, 1931	å 0: 50
.....	<i>En brandkär och dess försäkringar</i> (särtryck), av H. Tellmar, 1957	å 0: 75
.....	<i>Formulär till årsberättelse</i> , block om 20 blad, 1948	å 2:—
.....	<i>Friktionsförluster i tryckslang och snabbkopplingsrör</i> , av I. Strömdahl, 1954	å 0: 50
.....	<i>Grunder och principer för brandväsendets ordnande i våra samhällen och på landsbygden</i> , av R. Stridbeck, 1942	å 0: 50
.....	<i>Handbok i oljeledning</i> , av A. Billberg, 1954	inb. å 24:—
.....	<i>Handeldsläckningsapparater</i> , av S. Westling, 1948	å 0: 25
.....	<i>Handledning i eldsläckningstjänst</i> , av B. Hermanson, 1947	å 3: 50
.....	<i>Hjälprea för landsbygdens brandsynförrättare</i> , av V. Tell, 1951	å 1:—
.....	<i>Instruktion för motorsprutskötare</i> , av P. Lundgren, 1945	å 0: 75
.....	<i>Kontrolljournal för brandmateriel</i> , 1952	å 1: 50
.....	<i>Lagar och förordningar ang. eldfarliga oljor och explosiva varor</i> , av V. Sommar, 1950	å 0: 50
.....	<i>Landsbygdens brandalarmeringsproblem</i> (särtryck), 1955	å 2: 50
.....	<i>Nya förordningen om explosiva varor</i> , av A. Billberg (särtryck), 1949	å 0: 25
.....	<i>Om brandchefens skyldigheter och rättigheter enl. den nya brandlagstiftningen</i> , av A. Ekberg, 1945	å 0: 75
.....	<i>På eldsvådeplatsen</i> , av P. Lundgren	å 0: 50
.....	<i>Räknesticka för beräkning av vattenmängder m. m.</i> , jämte beskrivning, 1954	å 7:—
.....	<i>Rökskydd</i> , studiecirkel om två brev, 1952	ex. per st. 0: 75
.....	<i>Rökskyddsmaterielen vid mindre brandkärar</i> , av V. Sommar, 1948	å 0: 75
.....	<i>SBF:s principritningar</i> , större formatet, 1951	å 12:—
.....	„ mindre formatet, 1951	å 8:—
.....	<i>Skogsbrandsläckningens teknik</i> , av R. Hjorth och T. Mohlin, 1951	å 1: 50
.....	<i>Slang och slangvård</i> , av H. Mattson (särtryck), 1952	å 0: 50
.....	<i>Slangar</i> , 1935	å 0: 50
.....	<i>Sold I Motor</i> , 1955	å 2: 50
.....	<i>Spridda strålen</i> , av T. Mohlin, 1954	å 2: 50
.....	<i>Svetsningsstillstånd och säkerhetsbestämmelser vid oljeupplag och liknande</i> , av A. Billberg, (särtryck), 1955	å 0: 50
.....	<i>Underhållsinspektion. Pumpar</i> , 1957	å 3:—
.....	<i>Uppvärmningsanordningar</i> , av Chr. Möller, 1945	å 0: 75

(Bladet är perforerat i kanten och kan utrivras)

BILDBAND

till hjälp i utbildningsarbetet.

Nedanstående bildband, som utarbetats av Svenska Brandkårens Riksförbund, visa olika brand- och livräddningsredskaps användning enligt utbildningsreglementet. De åtföljas av textlista till föreläsarens ledning. Beställ här:

Band	Antal ex.
1. Slangutläggning	å 7: — .....
2. Livräddningsredskap	å 7: — .....
3. Skarvstegar	å 7: — .....
4. Motorsprutans angöring vid öppet vatten	å 7: — .....
5. Vinstertjänst (omarbetat)	å 10: — .....
6. Utskjutsstege	å 8: — .....
7. Brandsläckningstaktik	å 8: — .....
8. Rökskydd — filterskydd	å 11: — .....
9. Slangbilens och tankbilens användning	å 30: — .....

Rekvirera med användande av detta beställningsblad!

Apparater för visning av bildband finnas vid många av brandkårsförbunden. Dessutom bl. a. vid civilförsvarsförbunden i länen och de större civilförsvarsföreningarna.

REKVISITION

Från Svenska Brandkårens Riksförbund, Jakobsgatan 14, Stockholm C, beställes omstående litteratur (ovanstående bildband) att sändas till

.....
Namn Titel

.....
Adress

(Obs.! Skriv tydligt, gärna textat)